

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KULTURVETENSKAPER

Den rivna simhallen

- en etnologisk studie av bevarande, materialitet och kulturarv

Göteborgs universitet
Kandidatuppsats
ET1501 Etnologisk fördjupning
Höstterminen 2011
Författare: Ida Backström
Handledare: Sverker Hyltén-Cavallius

Abstract

In this essay the aim is to look at difficulties in preservation of buildings in general, and especially the ones of the modernist era. To navigate in this huge field the study is narrowed down to take place in Finspång, a small Swedish town. In Finspång there was a swimming pool facility built in 1967. In 2003 the facility was closed down due to its unusable conditions and then after seven years with discussions of different plans about what to do with the facility it was demolished in 2010. This case is the base in the essay, and why it was not preserved.

The purpose of this essay is to look at what the people in Finspång think about preservation of buildings with the demolished swimming hall facility as base, and what impact materiality has on questions regarding preservation, cultural heritage, memory and history. Through this the essay aim to look at these questions in a larger context. By using actor-network theory the swimming pool facility is looked at as a non-human actant and a meeting point for the concepts materiality, preservation, cultural heritage, memory and history. The main part of the material consists of interviews with eight people living in Finspång and one with the head of municipal development in Finspång. The informants refers to something older, something with history, as the things they want to preserve. They do not limit their preservation plans to only material things, but the most common example is Finspångs castle with surroundings from 1668. However, what the informants regards as something "older" can be anything from 1600 to 1950. Also what is considered to belong in a cultural heritage is different depending on whom is asked, but history seems to be a key word here too. Buildings from the modernist era is not old, and many people still live in and uses them. The swimming pool facility was perhaps too young to be considered worth to preserve, despite its values as a building representing the 1960's. The swimming pool facility that was demolished is an actant that brings back memories to the informants. In the essay these memories are compared with pictures of the facility, and it leads to a discussion about memory and history. The memories of the swimming pool facility becomes history when they are used in this essay.

Key words: Ethnology, preservation, cultural heritage, materiality, modernism, ANT, Finspång, swimming pool facility, 1960's, memory, history
Nyckelord: Etnologi, bevarande, kulturarv, materialitet, modernism, ANT, Finspång, simhall, 1960-tal, minne, historia

Omslagsfoto: Jan Jörnmark. Interiörbild från den övergivna simhallen från Jan Jörnmarks projekt Övergivna platser.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 Ämnesval	4
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Teoretiska perspektiv	5
1.5 Min syn på kulturarv och bevarande	7
1.6 Metod och material	8
1.7 Reflexivitet	9
1.8 Tidigare forskning	10
1.9 Disposition	11
2. SIMHALLEN	12
2.1 Den gamla simhallens bakgrund	12
2.2 Simhallens förfall och Arena Grosvads framväxt	13
2.3 Stängningen, rivningen och det nya badhuset enligt informanterna	15
2.4 Minnen av hur simhallen såg ut	18
3. BEVARANDE	21
3.1 Bevarandevärd simhall?	21
3.2 Bevarande av modernismens bebyggelse	21
3.3 Bevarande enligt informanterna	23
4. KULTURARV	27
4.1 Kulturarv, vad är det?	27
4.2 Vad är inte kulturarv?	28
4.3 Levande eller dött	30
5. AVSLUTANDE DISKUSSION	39
KÄLLOR	44
BILAGOR	

1. Inledning

1.1 Ämnesval

Finspång, en kommun med ungefär 21 000 invånare, är orten där jag har växt upp och har mina rötter. I tätorten bor det runt 14 000. Finspång är beläget i norra Östergötland, runt tre mil nordväst om Norrköping och cirka sex mil norr om Linköping. Det är en gammal bruksort där det första bruket anlades redan på 1500-talet och där industrin fortfarande är en av de viktigaste arbetskillorna. Många skulle nog beskriva Finspång som ganska litet, men att man har det man behöver. Trots det har jag under min uppväxt likt många andra längtat bort från Finspång. När jag sedan flyttade därifrån vid 19 års ålder fick det ett nytt skimmer. Hemma! Det gav orten en ny status för mig. I december 2010 tog kommunen beslutet att riva simhallen från 1967. Fastän jag inte längre bor i Finspång, och dessutom har simhallen stått tom och obrukbar i sju år, så berörs jag ändå. I simhallen har jag varit oräkneliga gånger under min uppväxt fram tills den stängde. Där har jag lärt mig simma, tagit simmärken, lekt, hoppat och fått kallsupar. Jag har varit där både med skolan och privat. Simhallen hade tydligen ett värde för mig som jag inte var medveten om, och den blev som en symbol för min uppväxt i Finspång. Varför fångade just simhallen mitt intresse? Först var det nostalgi. Simhallen som jag brukat under min uppväxt finns inte längre. Sedan började jag fundera mer kring bevarande och varför inte simhallen från sextioalet prioriterades. Vad är det egentligen man bevarar? Vad är det som värderas högst? Det föreföll mig underligt att man under 2011 rev en, i mitt tycke, enastående sextiotalskreation. Det fick mig att fundera över vilken tidsperiod en byggnad måste vara ifrån för att betraktas som bevarandevärd? Och vad tycker finspångsborna?

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka två generationer finspångsbors syn på bevarande av bebyggelse med utgångspunkt i den rivna simhallen från 1967, och genom detta se på hur materialitet finns närvarande i diskussioner kring bevarande, kulturarv, minne och historia.

Hur begreppen materialitet, bevarande, kulturarv, minne och historia kopplas ihop är inte givet. Materialitet har en viktig roll i uppsatsen, både i form av simhallen och den övriga fysiska miljön. Materialiteten samverkar med minne och historia då de hela tiden existerar tillsammans. Minne och historia är ofta knutna till något materiellt och vice versa. Materialiet är också något som många förknippar med kulturarv, för även om intresset för det immateriella kulturarvet har ökat, så har det materiella historiskt sett varit huvudsaken inom dessa frågor. Det som åsyftas i bevarandefrågorna i uppsatsen är främst det fysiska, det materiella.

Frågeställningarna som jag utgår ifrån är: Vad vill informanterna bevara respektive inte

bevara, både i Finspång och mer allmänt? Hur känner de inför den rivna simhallen, är det något som engagerar dem? Vad får plats i begreppet kulturarv enligt informanterna, och vad ingår inte där? Vilken roll har materialitet i frågor om bevarande, kulturarv, minne och historia?

Genom den här uppsatsen vill jag också belysa bevarande i en större kontext med fokus på modernismens bebyggelse, som i den här uppsatsen avser perioden 1945-1975.

1.3 Avgränsningar

Ett medvetet val har varit att använda just simhallen att utgå ifrån, och det innebär en risk för att många andra intressanta byggnader har glömts bort eller inte fått någon plats i den här uppsatsen. Men simhallen intresserade mig med sin ursprungliga karaktär som den behöll fram tills den revs, en rivning som blev en lång process med flera aktörer, däribland kommunen, de intresserade köparna och simhallen. Simhallar är också en intresseväckande typ av byggnad som många har en relation till och mycket har skrivits om det här fallet i lokaltidningarna. Fortfarande än idag publiceras ibland insändare om simhallsärendet, trots att man får betrakta det som avklarat. Det är också intressant eftersom det är en relativt färsk händelse som Finspångs invånare fortfarande har tydliga minnen av. Simhallen i Finspång har också figurerat i en bok av Jan Jörnmark, docent i ekonomisk historia. Jörnmark har skrivit två böcker om övergivna platser.

Eftersom simhallen fångade mitt intresse var det naturligt att den geografiska avgränsningen blev Finspång. När det gäller informanterna har jag valt att undersöka två generationer, min egen och min föräldrageneration. Självklart så finns det andra generationer som är av intresse, men här har det handlat om ett medvetet val från min sida då jag anser att det är mer fruktbart att ha ett komparativt perspektiv mellan två generationer istället för att försöka täcka in alla. Föräldragenerationen har upplevt simhallen när den var ny och min egen generation har använt de fram tills att den slutgiltigt stängde. Detta tycker jag ger intressanta perspektiv på simhallsärendet. Endast människor som är bosatta i Finspång idag har deltagit i studien.

1.4 Teoretiska perspektiv

Utgångspunkten för analysen av mitt material är aktörnätverksteori, här efter förkortat ANT. ANT-perspektivet belyser materialitetens betydelse. En av de främsta forskarna inom den är den franska sociologen Bruno Latour. ANT vill visa på att det finns både icke-mänskliga och mänskliga aktanter, och att människan inte har en särställning som agerande subjekt (Saltzman, *Nätverksetnologi* Ljussgården nr 21, 2008). Man kan tänka på det som att människor och föremål existerar tillsammans i nätverk och att de hela tiden påverkar varandra. Latour förespråkar just begreppet *aktant* framför aktör som benämning på elementen som ska analyseras, och detta medför förhoppningsvis att man undviker att bestämma på förhand att det finns en betydelsefull skillnad mellan elementen, till exempel

mellan föremål och människor. Aktör är ofta begränsat till människor (Latour 1999, s. 303). I ANT så ges materialitet en större betydelse än inom andra teoribildningar och ser att objekt och mänskliga subjekt kan vara likvärdigt aktiva, ha lika mycket agens. Latour använder Pasteur som exempel i en diskussion kring mänskligt – icke-mänskligt. Frågan han ställer sig är ”Existerade mikroberna (jäsningsämnen) innan Pasteur gjorde det?” Om man svarar att Pasteur uppfinner, hittar på, mikroberna så betyder det att mikroberna är passiva. Om mikroberna ”ledde Pasteur i sitt tänkande” så är det han som är den som passivt observerar deras aktivitet. Det Latour pekar på är att det kan finnas fler aktiva element än bara ett. Antag att Pasteur uppfinner något som gör mikroberna synliga. Då finns det tre aktiva element; Pasteur, det han uppfinner och mikroberna. Läger man till laboratoriet där det hände så är det fyra aktiva element och så vidare. (Latour 1999, s.145-149). Det är alltså inte enbart människan (eller för den delen ett objekt) som är aktivt, flera ting kan vara aktiva i olika grad. Aktanterna verkar i ett sammanhang, ett *nätverk*. Saltzman skriver att ”Den agens som kommer till uttryck hos både människor och icke-människor är alltid beroende av de nätverk den utgörs av och verkar inom” (Saltzman 2008, s.8) och det är i dessa nätverk som samspelet mellan aktanter sker. I intervjuerna har vi pratat om fysisk miljö, både i Finspång och mer allmänt, och här ger ANT intressanta perspektiv om man ser den fysiska miljön som element som också har agens. Nätverket utgörs av Finspång med bebyggelsen och sina invånare och är sammanhanget som aktanterna verkar i och analyseras utifrån. Jag ser simhallen som en aktant som påverkar känslan som informanterna har för sin bostadsort, och att den kan fortsätta påverka trots rivningen genom att minnet av simhallsärendet finns färskt i minnet hos invånarna. Den byggnad som nu byggs upp på platsen där simhallen låg påminner också om det som fanns där tidigare. Stadsbilden har förändrats mycket i och med att simhallen revs. För alla mina informanter har simhallen varit ett naturligt inslag och med sin centrala placering är det en byggnad som ingen har kunnat undgå. När man i dagsläget åker över Skutenbron så ser man den nya kontorsbyggnaden, något som jag själv har reagerat på. Eftersom kontorsbyggnaden är mycket större än simhallen var så syns den på längre avstånd. Siluetten som tidigare sågs från Skutenbron är förändrad.

Birgitta Svensson tar i sin text *Kulturarv och identitetspolitik* i boken *I industrisamhällets slagskugga* (2005) upp begreppen *attraktion* och *affektion* som jag har använt mig av i min analys. *Attraktion* behandlar lönsamheten och den ekonomiska sidan av kulturarv och Svensson tar upp Guggenheimmuseet i Bilbao som exempel på en av de mest framgångsrika kulturarvsplatserna i det globala landskapet. Museet byggdes i Bilbao för att återhämta Baskien från en konjunkturedgång och göra platsen till en sorts europeisk referenspunkt, och på få andra ställen har man lyckats skapa en så ekonomiskt framgångsrik attraktion. Som exempel på *affektion* tar Svensson Gummifabriken i Helsingborg som var stadens största arbetsplats för hundra år sedan, men som idag inhyser Campus Helsingborg och är ett lyckat exempel där man använder en industribyggnad till något annat än den var från början. Det finns enligt Svensson ett starkt lokalt symbolvärde länkat till platsen eftersom de flesta

helsingborgare har en anknytning till den. Svensson beskriver att ibland kan skillnaden mellan de två begreppen ligga i känslor, mellan att höra hemma på en plats, att ha en känsla för platsen och att ha en tillfällig upplevelse på platsen. Samma plats kan upplevas på olika sätt, en besökare kan tycka att den är vacker och spännande medan invånarna kan se den som en trygg, permanent plats där man har sina vänner och sitt arbete (Svensson 2005). De här begreppen har använts i uppsatsen för att sätta namn på företeelser när det gäller kulturarv.

Jag har också använt mig av den franske historikern Pierre Noras begrepp minnesmiljöer – *milieux de memoire*, och minnesplatser – *lieux de memoire*. Nora menar att anledningen till att vi idag pratar så mycket om minne är för att det finns så lite av det kvar. Minnesplatser finns för att det inte finns några verkliga minnesmiljöer kvar längre. Minnesplatserna skapas, framställs, av minnesmiljöer. Nora ser minnesplatser som:

[...] historiska ögonblick lösryckta ur historiens rörelse och sedan återställda, inte längre riktigt levande men ändå inte döda, liksom snäckorna på stranden när det levande minnets hav har dragit sig tillbaka (Nora 1989, s.373).

Nora pratar också om skillnaden mellan minne och historia. Minne och historia förklarar han på det här viset i ett ställe i texten:

Det (minnet) fortsätter ständigt att utvecklas, öppet för hågkomstens och glömskans dialektik, omedvetet om att det gradvis deformeras [...] Minnet är ett evigt aktuellt fenomen, ett band som knyter oss till det eviga nuet, medan historia är en återgivning av det förflutna. [...] historia är en intellektuell och sekulär företeelse [...] (Nora 1989, s.367).

Han fortsätter med att beskriva minnet som känslöfärgat, att det enbart tar till sig de fakta som passar det. Minnet är blint för allt utom den grupp den binder, och det innebär att det finns lika många minnen som det finns grupper. Minnet är till sin natur ”mångfaldigt och ändå specifikt, kollektivt, pluralistiskt och ändå individuellt” (Nora 1989, s.367). Historien däremot tillhör alla och ingen och gör därför enligt Nora ”anspråk på universell auktoritet” (Nora 1989, s.367).

När blir en minnesmiljö en minnesplats? Gör jag informanternas minnen av simhallen till historia när jag skriver ner dem och analyserar dem i en akademisk uppsats?

1.5 Min syn på kulturarv och bevarande

Kulturarv är ett begrepp som kommer dyka upp i uppsatsen och kopplas samman med historia, informanternas minnen och vad de ser som bevarandevärdt. Kulturarv är ett begrepp som är väldigt svårt att avgränsa och definiera. Dess komplexitet kan ibland kännas överväldigande. Kerstin Lökken läser en del av Regeringens definition av kulturarvet i deras proposition Kulturpolitik: ”Kulturarvet är både det materiella och det immateriella, det skolade konstnärliga och det folkliga, det unika och det vanliga. Det bevaras i institutioner som arkiv,

bibliotek och museer och i utvalda kulturmiljöer, men det finns också runt om oss i vardagslandskapet, hemmen och på arbetsplatserna” (Lökken i *Kulturarvens gränser* 2005, s.63-64). Det är en definition, men vad säger den oss egentligen? Kulturarvet kan i princip vara vad som helst enligt Regeringens definition, och det håller jag med om. Därför är begreppet så komplicerat. När allt i princip kan vara, eller bli, kulturarv, hur ska man känna igen det då? Kulturarvsbegreppet ger ett värde till det som får benämningen. För många som inte är så bekanta med termen kan jag tänka mig ser det som att för att något ska bli kulturarv så måste det vara speciellt och unikt. Vardagssaker har inte en självklart plats i den termen. Owe Ronström skriver i boken *Kulturarvspolitik* (2007) att man inom kulturminnesvården och museivärlden slåss för sina definitioner, men vad som är självklart är att kultur blir ett värdesystem, och han skriver att ”Kulturarv blir därför i praktiken en kvalitetsstämpel, där ålder är ett kriterium, det estetiskt sköna ett annat och det unika ett tredje” (Ronström 2007, s.213).

Det finns en skillnad i hur informanterna definierar kulturarv och hur jag använder det som forskarbegrepp. Owe Ronström pratar om *kulturarvsproduktion* för att fånga idén om historia och kulturarv som sociala och kulturella konstruktioner. Han vill främst undersöka vad som *inte* är kulturarv och varför det inte är det, och de frågorna får oss att se till exempel ”vårt svenska kulturarv” som en historiekonstruktion som valts ut av vissa bestämda personer i vissa bestämda sammanhang och i vissa bestämda syften. Därför blir det just intressant med produktionen av kulturarv, och hur det brukas och vad det kan få för följder (Ronström 2007, s.23). Det här perspektivet liknar mer mitt sätt att tänka än mina informanternas, och jag ser på kulturarv som något som inte bara *är* utan som *görs*.

Från början hade jag tänkt att kulturarv skulle vara det övergripande temat för min uppsats men har istället riktat fokus mer på bevarandefrågor i bredare mening. Kulturarv uppfattar jag som ett begrepp som kan vara svårt att förhålla sig till. Med förhoppningen att intervjuerna skulle bli öppnare använde jag istället den bredare termen bevarande. Kulturarvsbegreppet kan upplevas som ett exklusivt begrepp som inte är tillgängligt för alla utan snarare endast för de som arbetar med det.

1.6 Metod och material

Min främsta arbetsmetod är djupintervjuer. Jag har utfört nio intervjuer, åtta med finspångsbor och en med Finspångs Kommuns utvecklingschef Hans Lindberg (i uppsatsen kallad utvecklingschefen). Intervjun med utvecklingschefen har använts för att få en bakgrund i frågorna som rör simhallen och därför har intervjufrågorna skilt sig från de som övriga informanter fått. Han har bidragit med information som inte går att läsa sig till om hur turerna har gått kring simhallens vara eller icke-vara.

När det gäller de åtta informanterna har jag valt ut två generationer, dels min egen och dels

föräldragenerationen till den. Fyra stycken informanter, två kvinnor och två män, är födda mellan 1989 och 1991. Det är alltså min egen generation. De fyra från föräldragenerationen, även där två kvinnor och två män, är födda mellan 1954 och 1963. Det urvalet är gjort för att kunna göra en jämförelse mellan de två generationernas syn på de frågeställningar som tas upp i den här uppsatsen. Intervjuernas längd ligger mellan en och en halv till två timmar.

Utöver mitt intervjumaterial har jag använt mig av lokaltidningarna Folkbladet och Norrköpings Tidningar (NT). Deras artiklar har kommit till nytta, framförallt för att ge en överblick när saker och ting med simhallen ägde rum och synpunkter som fanns på det. Även bilder är med i analysen, det är fotografier tagna av Jan Jörnmark från hans projekt *Övergivna platser*. En inventering av modernismens bebyggelse i Finspång som Östergötlands länsmuseum har gjort används för att bilda en uppfattning om eventuella värden som 1960-talets arkitektur besitter på orten.

1.7 Reflexivitet

Eftersom jag är uppvuxen på orten som studeras i den här uppsatsen är det oerhört viktigt för mig att diskutera den reflexiva aspekten. Ett ämne som ligger forskaren varmt om hjärtat kan vara svårt att distansera sig till. Men går det att distansera sig till det som studeras, vad det än är? Billy Ehn och Barbro Klein skriver i boken *Från erfarenhet till text* (1994) att forskaren är en del av det som studeras, inte bara en distanserad åskådare. I och med att forskaren själv skapar sitt ämne så studerar vi oss själva samtidigt som vi studerar andra. Som utflyttad finspångsbo så har jag självklart många tankar och föreställningar om vad informanterna skulle svara på intervjuerna. Jag kan inte befria mig helt från dem, men medvetenheten om dem är viktig och hur de kan komma att påverka tolkningen. I uppsatsen presenteras min tolkning av materialet. Jag har inte någon ambition att teckna ett fullständigt porträtt av finspångsbor och deras åsikter om Finspångs bebyggelse, utan mer se på individens sätt att tänka kring dessa frågeställningar och undersöka hur informanterna tänker kring bevarandefrågor.

Alla mina informanter har jag träffat tidigare. Vissa känner jag väl, andra är bara ytligt bekanta. Att ha en relation till informanten kan skapa problem när det gäller distans till ämnet, men samtidigt så är det svårt att hitta informanter från min uppväxtort som jag aldrig tidigare har mött. Har det faktum att jag är bekant med flera informanter påverkat forskningsresultatet? Det finns en risk att informanterna inte berättar all information då det kan kännas självklart att jag redan vet det, eftersom de är medvetna om att jag är uppväxt i Finspång och känner till områdena, byggnaderna och människorna de pratar om. Att jag är medveten om vad informanterna berättar om har hjälpt mig när det gäller att ställa passande följdfrågor. Jag vill hävda att bekantskapen har haft en positiv inverkan då vissa intervjusituationer blivit mer avslappnade. Ehn och Klein skriver att det kan vara så att forskaren slappnar av mer när studien utförs på hemmaplan och att förkunskaper som man har

gör att man inte behöver stoppas av kulturella och språkliga hinder. Jag har till viss del använt mig av snöbollsmetoden för att hitta informanter, alltså frågat en vän om det fanns intresse att ställa upp på en intervju och sedan bett denne föreslå någon annan som skulle passa in på mina kriterier.

1.8 Tidigare forskning

I kulturarvsfältet finns det oerhört mycket litteratur och jag har endast haft möjlighet att ta del av en bråkdel. Den största inspirationskällan till min uppsats är Owe Ronströms *Kulturarvspolitik – Visby: Från sliten småstad till medeltidsikon* från 2007 som gjorde att jag fick upp ögonen för kulturarvsfrågor. I den visar han hur en världarvsutnämning kan påverka ett samhälle, och han utgår från sin uppväxtort Visby. Som undertiteln avslöjar så har staden genomgått en förändring när Visby blev Hansestaden Visby och upptogs på UNESCOs World Heritage List. Detta medförde en rad ändringar i staden och det jag framför allt fastnat för är Ronströms beskrivning av former och deras betydelse när staden ska ge en känsla av något ”gammalt”. Han visar också på hur formspråket ändras ju längre bort från stadskärnan man rör sig.

Jag har också använt mig av *I industrisamhällets slagskugga – Om problematiska kulturarv* 2005 med Lars-Eric Jönsson och Birgitta Svensson som redaktörer. Antologin kommer ur en diskussion om hur industrisamhället kan representeras i form av kulturarv, och i så fall till vems gagn. Texterna i samlingen tar upp kulturarv som är och har varit problematiska och svåra, och som har varit svårhanterliga för museer, kulturmiljövård och arkiv. Bland de artiklar som ingår i den boken har Birgitta Svenssons *Kulturarv och identitetspolitik* som tittar på hur begreppen kulturarv och identitet samverkar och hur de kan sammankopplas. Hon tar även upp begrepp som *attraktion* och *affektion* som är närmare förklarade i avsnittet om teoretiska perspektiv.

En annan antologi som varit intressant för mig är *Otydligt. Otymligt. Otaligt. Det industriella kulturarvets utmaningar* (2005) där Annika Alzén och Birgitta Burell är redaktörer. Texterna behandlar hur materiella och immateriella lämningar från den industriella epoken ska hanteras, bedömas som värdefullt och bevaras. Annika Alzén har även skrivit avhandlingen *Fabriken som kulturarv – Frågan om industrilandskapets bevarande i Norrköping 1950-1985* (1996) som behandlar kulturarvsfrågor med fokus på industrilandskapet i Norrköping och dess omvandling från slitet fabriksområde till attraktivt industrilandskap.

I antologin *Kulturarvets gränser* från 2005, redaktör Peter Aronsson, har jag hämtat Regeringens kulturarvsdefinition som Kerstin Lökkens text tar upp. Den här antologin är ett svensk-norskt forskningsprojekt där författarna ville undersöka både ursprunget till kulturarvsbegreppet och kulturarvsdiskursen samt försök på att assimilera ”andra” in i kulturarvsdiskursen.

1. 9 Disposition

Uppsatsens disposition utgörs av fyra kapitel utöver inledningen. Varje kapitel avslutas med en kort sammanfattning. Kapitel två går djupare in på Finspångs simhall och badhus och förklarar turerna kring simhallen och det nya badhusets framväxt. Här presenteras informanternas röster blandat med tidningsartiklar och information som framkom i intervjun med utvecklingschefen.

I tredje kapitlet är bevarandefrågor det centrala temat med utgångspunkt i Finspång, men det diskuteras även mer allmänt. Vad tror informanterna bevaras och inte, och vad *vill de* bevara? Jag tittar på Östergötlands läns museums inventering och hur rivningen av simhallen går helt emot de rekommenderade riktlinjerna. Det görs även en jämförelse mellan bevarande av modernismens bebyggelse och bevarandet av det som idag är det industriella kulturarvet.

Kapitel fyra handlar om kulturarvsbegreppets svåra definitioner och jag diskuterar om vad som kan och inte kan vara kulturarv utifrån informanternas synpunkter. Finspångs slott från 1668 blir ett exempel på en kombination av Birgitta Svenssons begrepp attraktion och affektion. Genomgående i kapitlet är Pierre Noras begrepp minnesmiljöer och minnesplatser och hur dessa skapas, samt relationen mellan minne och historia med utgångspunkt i slottet och simhallen. Informanternas minnen av simhallen jämförs med Jan Jörnmarks bilder av den i samband med en diskussion om levande och dött kulturarv.

Sist följer en avslutande diskussion där jag presenterar mina resultat. Där kommer jag ge svar på mina frågeställningar och diskutera hur simhallen kan bli en plats där frågor om bevarande, materialitet, kulturarv, minne och historia möts.

2. Simhallen

Simhallar och badhus är speciella platser. Här möts alla människor oavsett generation, etnicitet och kön. En simhall fyller en viktig funktion i samhället med simskola och simundervisning, och kanske har det också en funktion som mötesplats. I Finspång fanns det en simhall från 1967 som revs i slutet av 2010 efter att ha stått stängd och tom i sju år, något som betyder att orten var utan sim- och badanläggning under fem år fram tills det nya badhuset var klart 2008. Simhallen var sparsamt renoverad under åren och såg i princip likadan ut vid tidpunkten för dess stängning som när den var ny. Att den revs väckte frågor hos mig om vad man väljer att bevara och inte, och om det finns tidsperioder som prioriteras. I det här kapitlet redogör jag för simhallens historia, turerna kring simhallsärendet och informanternas syn på det.

2.1 Den gamla simhallens bakgrund

Finspångs simhall invigdes den 28 januari 1967. Den var efterlängtad och fick sin plats i kvarteret Dalen i centrala Finspång. En ny simhall hade länge varit ett önskemål men det dröjde tills 1965 innan det första spadtaget togs (Finspång – ett 1900-tal: 1). Simhallen hoppades man skulle bli en träffpunkt för ungdomar och ge simsporten ett uppsving. I ett citat från lokaltidningen NT-ÖD från den 26 januari 1967 säger Stig Ferm, ordförande i simklubben och ledamot i badhuskommittén, att ”I ett sådant här sammanhang förtjänar det även att påminna om den gamla tesen att 'bad är hälsa'. Vi hoppas att alla Finspångsbor kommer att upptäcka vilken värdefull rekreation som erbjuds med simhallen och att badet utnyttjas av alla åldersgrupper” (Finspång – ett 1900-tal: 2).

Badhuset som fanns på orten tidigare var uppfört 1907. Det låg bredvid slottsområdet upp mot Norrmalm i centrala Finspång, inte långt ifrån platsen som simhallen stod på. Redan 1925 kom ett förslag om om- och tillbygge på grund av att det blev trångt då badfrekvensen ökade (Minnesskrift Badhuset i Finspång 1906-1966). Det skulle dröja många år innan en ny anläggning stod färdig, med vissa påverkande faktorer som exempelvis andra världskriget som pågick mellan 1939-45. Den nya anläggningen skulle vara ett badhus med möjlighet till träningssimning.

Sedan började frågorna kring vad som skulle ske med det gamla badhuset uppkomma, och redan 1936 började man tala om avveckling. Det inledande avvecklingsbeslutet dröjde sedan till bolagsstämman den 16 maj 1966, där bolagsstämman rekommenderar att ”badhusbolaget upphör med sin verksamhet i och med det nya badhuset öppnar” (Minnesskrift Badhuset i Finspång 1906-1966, s.45). Den 28 januari 1967 invigdes den nya anläggningen, och samma dag stängdes det gamla badhuset.

Arkitekt för nya simhallen var Bengt Gate från arkitektkontoret Ancker-Gate-Lindegren. I badhuset fanns en 25 meter lång bassäng, en liten bassäng för barn och bowlinghall med åtta banor med automatisk kägelfresning och café i källaren. Här fostrades flera duktiga simmare,

och mest kända är Per Arvidsson och Bengt Baron som båda tog OS-guld i Moskva 1980.

2.2 Simhallens förfall och Arena Grosvads framväxt

Men simhallens kvalitet var kanske inte den bästa mot slutet. Utvecklingschefen säger att kommunen är bättre på att bygga hus än att hålla efter dem. Under åren hade inte simhallen genomgått några större förändringar genom reovering eller dylikt, originalstrukturen var bevarad som den såg ut när det var nytt 1967. Det talades om att taket kunde rasa in, något som utvecklingschefen inte är säker på att det egentligen var risk för. ”Det kom ju larmrapporter om att det var risk för att taket skulle rasa ner så att då stängde man ju simhallen, man fick inte ens gå in i den. Om det där är sant eller inte, det kan inte jag bedöma. Det är många som diskuterade om det var sant eller inte” (Utvecklingschefen). Det diskuterades även om fukt och dess påverkan på stabiliteten i byggnaden. Oavsett om den bristande takkonstruktionen är en sanning eller inte så stängdes simhallen för gott den 17 september 2003, 36 år gammalt.

Nu stod Finspång utan badhus. Simundervisningen fick flyttas till simhallen i Skärblacka, ett samhälle mellan Finspång och Norrköping. Stängningen påverkade kanske främst Finspångs simklubb, FSK, som fick flytta sin verksamhet dit och de barn som kan ha gått miste om viktig simundervisning. I samband med stängningen inleddes en utredning där utvecklingschefen medverkade. Hur skulle man nu gå vidare? Var det möjligt att renovera simhallen eller var den enda rimliga möjligheten att bygga en ny? Utvecklingschefen säger att han inte var så inblandad i diskussionen av mer teknisk karaktär där bland annat vad som var rätt och möjligt att göra och kostnadsfrågor togs upp. Han säger att ”man ansåg att det inte var lönt och värt att försöka ge sig på simhallen och renovera den” (Utvecklingschefen).

En utredning pågick alltså under en tid om det var lönt att renovera den befintliga simhallen. Den åttonde mars 2003 skriver Folkbladet att Kommunfullmäktige har beslutat om att simhallen ska renoveras. Förslaget om en ny anläggning på Grosvad är dock inte helt lagt på hyllan, om kostnaderna för reoveringen blir för stora så kan beslutet komma att ändras (Folkbladet 2003-03-08). Den sextonde april 2003, drygt en månad efter föregående artikel då det står klart att simhallen ska renoveras, skriver Folkbladet att reoveringen blir för dyr (Folkbladet 2003-04-16). Uppskattningen för kostnaden låg på 28-30 miljoner kronor, men verkligheten visade att det snarare skulle kosta 47-50 miljoner kronor. Badhusfrågan är enligt artikeln tillbaka på ruta ett och ska gå igenom den politiska processen igen. Redan 2003 är tonen i artikeln trött, och då visste man inte att det skulle dröja fem år innan det nya badhuset stod klart.

När simhallen hade stått tom i ett år så lades den ut till försäljning. Den sjunde oktober 2004 skriver Folkbladet en artikel med rubriken ”Fyra vill köpa simhallen” (Folkbladet 2004-10-07). Där går att läsa att det finns fyra intressenter som ska få visning av simhallen och

information om byggnadens skick. Sedan, den trettionde november samma år, mindre än två månader senare, publiceras en artikel med titeln ”Ingen vill köpa simhallen” (Folkbladet 2004-11-30). Efter de här utlovade visningarna och informationen så har de fyra intressenterna dragit sig ur förhandlingarna. Enligt artikeln så är det de höga renoveringskostnaderna som har gjort att ingen längre vill köpa byggnaden. Ärendet gick nu över från det allmännyttiga bolaget som hade hand om simhallen till politikerna i kommunen.

Under 2005 handlar de flesta artiklarna som jag har tagit del av i lokaltidningarna om det nya äventyrsbadet Arena Grosvads framväxt. Dels är det positiva artiklar där detta prisas, dels är det negativa artiklar som tycker att det är för dyrt och att Finspång inte behöver ett äventyrsbad och detta fortsätter in på 2006. Det är både vanliga artiklar (NT 2006-01-18) blandat med insändare (Folkbladet 2006-02-07) som undrar hur mycket det kommer kosta och hur många som vill bada och ha ett äventyrsbad. Ekonomin är mycket i fokus. Under 2006 handlar också flera artiklar om en person som ville köpa simhallen, behålla byggnaden och omvandla den till lager- och distributionscentral för verktyg och förbrukningsartiklar till industrin (Folkbladet 2006-09-07). Köparen var vid den här tidpunkten, september 2006, entusiastisk och såg fram emot att driva sitt företag i en lite ovanlig lokal. Företagets inflyttning förutspåddes ske vid årskiftet (NT 2006-09-08).

Men i februari 2007 framgår det av tidningsartiklarna att affären inte blir av, trots ett års planering (Folkbladet 2007-02-06). Kommunstyrelsen har beslutat att inte sälja till den intresserade köparen. Orsaken? Enligt tidningen som har pratat med kommunstyrelsens ordförande beror detta på att Siemens visat intresse för tomten som plats för kontorslokaler. Utvecklingschefen förklarar att för att köparens plan skulle fungera så behövdes en ny entré byggas ut mot Slottsvägen, något som upptäcktes vara omöjligt. Utvecklingschefen var själv en del i detta och förklarar att försäljningen inte var så genomtänkt, man sålde någonting som egentligen inte fanns. Han förklarar det som att simhallen låg på en tomt där även ett annat hus ingick, ett gammal affärshus som förmodligen är från ungefär 1920. De låg alltså på samma tomt och det var inte helt klarlagt när man lade ut det till försäljning vilken byggnad det gällde. Sedan hade man inte heller tillgång till hela marken runt omkring simhallen och det var lite konstigheter med de gamla fastighetsgränserna, något som för utvecklingschefen är helt oförståeligt. Köparen, som skulle ha bevarat byggnaden, säger att kommunen har sagt att byggnaden var viktig att bevara som exempel på 60-talsarkitektur (Folkbladet 2007-02-06). Sedan följer flera tidningsartiklar i lokaltidningarna där köparen och kommunen uttalar sig, och i maj 2007 stämmer köparen Finspångs kommun på 5,1 miljoner kronor i skadestånd för nedlagt arbete, konsultjobb, uteblivna hyresintäkter i butiks- och kontors- och konferensdelen samt en tänkt värdeökning på byggnaden efter renoveringen (NT 2007-05-17). Köparen erbjöds 200 000 kr och kommunen hävdar att köparen borde ha förstått att ”simhallsaffären vilade på osäkra faktorer och risktagande” då det enligt kommunens advokat var vanskligt att gå in i en diskussion om en ”eventuell fastighetsförsäljning med en politisk

sammansatt församling som kommunen” (NT 2007-07-04).

Under 2008 och 2009 fortsätter stämningssalutet. Kommunen vann i tingsrätten men köparen överklagade till Göta hovrätt (NT 2008-07-23). Där blev domen också till kommunens fördel och köparen dömdes även till att ersätta Finspångs kommun för rättegångskostnaderna på ungefär 310 000 kronor (Folkbladet 2009-06-27). Köparen överklagade sedan hovrättsdomen till Högsta domstolen 2009 men fick inte det prövningstillstånd som behövdes och därmed vann Finspångs kommun den treåriga striden om simhallen (Folkbladet 2009-10-10). Köparen slutade med en skuld till kommunen på 700 000 kronor i rättegångskostnader utöver sina egna advokatkostnader (Folkbladet 2009-10-17). Utvecklingschefen beskriver försäljningen av simhallen som ”en nästan tragisk historia”.

Vid det här laget var Arena Grosvad byggt och invigt och det var inte långt kvar tills rivningen av simhallen startar. De upprörda rösterna om simhallen har tystnat, i alla fall i lokaltidningarna.

2.3 Stängningen, rivningen och det nya badhuset enligt informanterna

Tim har en väldigt tydlig åsikt om rivningen av simhallen. Han säger att han inte bryr sig ett smack, och att det var jättebra att det byggdes en ny och modern anläggning för de som uppskattar det. Han ser ingen anledning till att ha kvar den gamla simhallen i det skick som den var i på slutet, helt obrukbar och igenspikad. Han använde själv inte simhallen alls på senare år, det senaste var nog när hans yngsta barn gick i simskola runt 1997. Han tyckte inte om den då heller, mycket på grund av traumatiska upplevelser som hade skett när han var barn. Han tyckte fortfarande att det var kallt och otrevligt. Han har inga som helst varma känslor för simhallen:

Jag ska inte dra några paralleller med ett koncentrationsläger om man skulle kunna göra det, jag tror att de kände betydligt värre än vad jag gjorde, men nä, det var bra att man rev det kan vi säga. Ja när jag tänker efter nu så. Det gick ju fan inte att vara där. Inte ens för barn. 'Ja jag är för stor för den lilla bassängen och det är för djupt i den stora'. Nää. Skitbadhus. (Tim)

Tim har starka känslor kopplat till simhallen. Carina kände också väldigt starkt inför rivningen men hon var, till skillnad från Tim, emot den. Dels var hon emot den på grund av att hon tyckte att det var synd att riva byggnaden och av nostalgiska skäl. Sedan fanns det också en ekonomisk aspekt i det, hon ansåg att det var en dålig idé att bygga ett nytt äventyrsbad när det finns flera stycken i närliggande orter. Exempel på orter med såna badhus som har uppkommit är Norrköping, Linköping, Örebro och Vingåker, de har nämnts av flera informanter. Carina tycker också att när man ändå byggde ett badhus, varför inte bygga så att det kan arrangeras tävlingar där?

Varken Carina, Tim eller Gunnar har varit i det nya badhuset. Tim tycker helt enkelt inte om

att bada, säger han, så det är inte någon uttalad bojkott mot det nya. Gunnar säger att slöhet är en anledning till att han inte har besökt det. Carina är öppen med att hon inte har varit det av princip:

Nej det är nog en liten anti-kampanj för mig själv.

Det är så?

Jaa. Jag gillade inte nya badhuset. (skratt) Så att... Nej, jag...

Så det är så starka känslor alltså?

Jaa. Nej dit vill jag inte åka. Rev de det gamla så får det vara! (skratt) (Carina)

Alla tre har dock varit uppe på Arena Grosvad och besökt bowlinghallen och sportbaren O'Learys, en rikstäckande kedja, som ligger i samma byggnad som badhuset. Jessika åker inte heller till det nya badhuset om hon inte måste med jobbet, och detta för att hon medvetet bojkottar det. Hon säger att hon hade bra argument i början men som hon har glömt bort, men anledningar som hon säger sedan är dels att det inte var strategiskt bra att bygga ett äventyrsbad i Finspång för att efterfrågan inte var tillräckligt stor, dels för att hon trodde att de skulle gå back på det ganska mycket och få ännu ett tomt, övergivet badhus. Så hon gick inte dit i ren protest, inte för att någon brydde sig om hon gick dit eller inte. Likt Carina så är det en liten kampanj hon har för sig själv, men hon vet några till som har bojkottat det. Hon har likt de andra besökt O'learys och spelat bowling, men till skillnad från Carina så har hon använt badhuset också.

Lena tycker att det hade varit lika bra att hålla efter det gamla och fortfarande använda det istället för att bygga ett nytt och säger:

Det här nya badhuset tror jag inte var något speciellt önskemål från finspångare. Det tror jag inte. Inte något stort sug efter det. Det var nog mera någon politikergrej tror jag. Det var ju väldigt mycket misstycke om det, att det skulle kosta för mycket och sådär. Och att man kunde ha hållt efter det gamla istället, för det var nog väldigt mycket Finspång tror jag, för det var man ju väldigt stolt över när det var nytt. (Lena)

Lena tyckte aldrig att byggnaden kändes omodern och det gjorde inte heller Carina, som i likhet med Lena tycker att simhallen var en byggnad som hörde till Finspång. Jag har frågat mina informanter om de vet vilka orsaker som ledde till rivning. Det som tas upp är vattenskador, mögel och att det var risk för att taket skulle rasa in. Lena är upprörd över hur dåligt det har skötts och undrar hur det har kunnat gå till så när det ändå måste finnas någon fastighetssyn ibland. Hon tror att den generella uppfattningen är att man tycker att det är förskräckligt att det kunde gå så långt att de fick stänga det. Lena påpekar att det är en sak om man bestämmer sig för att bygga ett nytt badhus men att det inte behöver gå till på det viset. Gunnar berättar att han tyckte att det var konstigt att det revs, han hade nämligen fått för sig att det var k-märkt, och den uppfattningen delar han med Carina. Det var också konstigt eftersom byggnaden inte var så gammal och borde rimligtvis inte vara så förstörd. Men en

orsak till rivningen tror han var att Siemens ville ha marken och kommunen inte hade råd att säga nej. Gunnar tror också att den generella uppfattningen är att rivningen var lite tragisk. Patrik tycker att det var väldigt synd att simhallens revs då han hade svårt med simning när han var yngre, och i och med stängningen blev undervisningen i simning lidande. I lokaltidningarna från tiden runt stängningen är ett återkommande tema att det är barnen och deras simundervisning som blir mest lidande av stängningen. Överhuvudtaget är det en känsla av maktlöshet som är närvarande när vi talar om det här under intervjuerna. Misskötseln och planerna på det nya badhuset har skett utan att informanterna har kunnat påverka, och det är inte någon särskilt märkbar skillnad mellan generationerna.

Även ekonomin tas upp och Nadja förstår att man sålde marken när det fanns en köpare och när de fick ihop budgeten till ett nytt badhus. Ekonomin har förstås en stor roll här, och frågan om hur mycket det skulle kosta att renovera och bygga ut den gamla simhallen jämfört med att bygga en ny anläggning är central. Lena tror att man känner sorg över att man förlorade själva byggnaden och att det är en av anledningarna till att man inte riktigt har kunnat glädjas åt det nya. Hon säger också att en lite äldre generation nog har svårt att smälta sättet det nya badhuset kom till på. Överhuvudtaget finns en misstänksamhet i intervjuerna om vad som egentligen har hänt, även i intervjun med utvecklingschefen.

Anton känner liksom Tim att det var bra att simhallen revs i det skick den var i på slutet. Så som jag tolkar intervjuerna så är stängningen och misskötseln av byggnaden det värsta, inte just att den revs eftersom den var så förstörd vid det laget efter att ha stått tom i sju år. Nadja tar upp varmvattensbassängen som en anledning till att det behövdes ett nytt badhus, simhallen hade nämligen ingen varmvattensbassäng och det var något som efterfrågades i många år. Det här är något som framhävs som positivt i det nya badhuset av flera informanter, att det finns varmvattensbassäng som är höj- och sänkbar för att kunna anpassas till de som ska använda den. Andra fördelar med det nya badhuset är förstås att det är fräscht, det är större och finns mer att göra där och även möjlighet till att träna olika ledarledda pass och på egen hand i gymmet. Patrik tycker att simhallen var mer öppen mellan bassängerna och tyckte om att det fanns sittplatser vid bassängen. Placeringen av det nya badhuset uppfattas som logisk då det ligger vid ishallen, bandyplanen och sporthallen, att det är samlat på ett ställe. Men placeringen tas också upp som en nackdel då det ligger mera avlägset från stadskärnan till skillnad från innan då det var placerat mycket centralt. Priset ses också som något negativt då det är relativt dyrt. För att få tillgång till baddelen får man betala 90 kr, med tillägg på 25 kronor för att komma in till relaxdelen, och vill man få tillgång till både bad och träning så kostar det 120 kronor (Medleys hemsida). Vad det kostade i simhallen har jag inga exakta siffror på, men informanterna tror att det kostade runt tio kronor för barn och tjugo för vuxna. Även bowlingen har blivit dyrare. Nadja tycker att en nackdel är att man bygger nytt överhuvudtaget istället för att ta till vara på det som man har ur miljösynpunkt. Oavsett vad informanterna tycker om simhallen och alla turer kring stängning, försäljning och rivning så

är simhallen en aktant som väcker känslor.

2.4 Minnen av hur simhallen såg ut

Ingen av informanterna har av förklarliga skäl varit i simhallen på rätt så många år. När de här intervjuerna ägde rum så hade simhallen varit stängd i åtta år. Många hade inte varit i den på länge när den fortfarande fanns och var i bruk heller. Användandet av simhallar och badhus i allmänhet, och denna i synnerhet, verkar gå i perioder. Lena har haft perioder i sitt vuxna liv när hon har gått en gång i veckan och Nadja var där upp till fem gånger i veckan när hon simtränade när hon var yngre. Flera av informanterna har lärt sig simma i simhallen. Oavsett om de har goda eller dåliga minnen från platsen så kan de beskriva hur det såg ut, mer eller mindre korrekt.

Lena beskriver tydligt hur ingången såg ut. Det var glasdörrar som man gick igenom och kom in i en liten ”smatt”, en liten hall kanske man kan säga. Där fanns det enligt Carina anslagstavlor med information om träningspass och andra aktiviteter. Lena beskriver att det låg en svart ”knöglig” matta på golvet där, en gummimatta som förmodligen skulle ha en renande funktion så att smutsen stannade där. Sedan gick man igenom ett par glasdörrar till och kom in till foajén. Lena säger att hon har en känsla av att det var bruna, torra trädörrar med sprucken lack. Carina vill minnas att det var stenplattor överallt där. Flera av informanterna minns de stora fönstren i foajén, och Carina beskriver att det utmed dem fanns sittplatser och att det ofta drog kallt från fönstren. Rakt fram från dörrarna fanns receptionen där badtanterna satt, både Lena och Carina refererar just till tanter, som man betalade till och då fick två handdukar, en stor och en liten, och en nyckel till sitt skåp. Lena beskriver att man fick dem som ett litet paket, den stora handduken nederst, sedan den lilla och högst upp låg nyckeln. Nycklarna satt på något som Lena kallar för karusell, upphänga på en anordning med många nummer som kunde snurras.

I foajén fanns en dörr in till bassängerna som enligt Lena alltid var låst där kunde man kika in och se om det var några där den dagen. Sedan minns Patrik att det fanns en stor vit våg där man kunde väga sig, och Carina säger att det fanns en telefonautomat i ett hörn. I foajén fanns givetvis också dörrarna in till omklädningsrummen, det ena för damer och det andra för herrar. Men, det är något som var litet speciellt med dessa dörrar, eller kanske snarare vad de ledde till. De två omklädningsrummen skiljde sig lite åt, i det ena var bastun och duschrummet större. Som ett resultat av detta bytte man mellan damernas och herrarnas, så när man kom in i simhallen så var man tvungen att vara rätt noga med att titta vilket man gick in i. Det gick inte att gå på hur det var förra gången man var där för det fanns en stor risk att det hade ändrats. Detta medförde att det hände att man gick fel. Patrik berättar:

Så fick man ju gå in och byta om och på något konstigt sätt så bytte de alltid skyltar så varje gång var man tvungen att kolla extra noga, det var någon gång som jag gick in i fel tror jag men det märkte man ju ganska fort, så då var det bara att gå ut och gå in i andra igen. Och låtsas som

att man inte visste nånting. Det gjorde man nog inte heller. (Patrik)

Jessika berättar att också hon har gått fel. Lena och Anton påpekar med detta, att rummen var olika stora. Lena undrar också varför man hade byggt det så, och det undrar faktiskt jag med. Tyvärr har jag inte funnit något svar på det.

När man gick in genom dörren till omklädningen så möttes man av en lång korridor med hytter på ena sidan, som man kunde hyra för en extra peng så att man kunde byta om i avskildhet och sedan låsa om sina grejer. Annars fick man ett vanligt skåp och fick stå och trängas med de andra. Det var de hytterna som Carinas dotter sprang runt och kikade in i, och Jessika säger att hon alltid gömde sig där i väntan på att hennes mamma skulle bli klar. Patrik beskriver att han har för sig att skåpen var hela och inte delade på mitten som de ofta är idag, för att fler ska få plats. Lena tar upp att det också fanns ligghytter för de som behövde vila en stund. Patrik och Lena minns också dörren mellan damernas och herrarnas, en dörr med en glipa längst ner. Där låg alltid någon och kikade minns Lena och skrattar. Carina minns att det fanns dörrar till kallbad och karbad i korridoren. Sedan kom man in i duschrummet, som dels hade stora duschar och dels bänkar i mitten med sittduschar säger Jessika, och fortsätter med att beskriva en liten sick-sack-gång som man gick igenom för att komma ut till bassängerna. Att duscha innan man badade var ett krav, och Patrik minns att det inte alls var kul, han ville bara komma ut och bada. Tims minne därifrån är inte heller så roligt, i duschrummet blev han uppställd och avspolad med en slang av badtanterna. I duschrummet fanns också dörren in till bastun som varierade i storlek beroende på vilket som var damernas och herrarnas just vid det besöket. (Lena)

När man sedan var duschad och klar gick man ut till bassängerna. Alla informanter förutom Gunnar beskriver barnbassängen först. Det var det första man såg när man kom ut ur omklädningsrummen. Till höger hängde alla simdynor och hjälpmedel, samt leksaker på väggarna. (Lena) När man gick framåt så hade man den stora bassängen på vänster sida. Flera av informanterna nämner de stora fönstren som gick längs med hela långsidan. Det var som en lång bänk nedanför fönstren, inkaklad, där man satt och väntade på att bli uppropad minns Carina, och att det även vid dessa fönster drog kallt. Mitt emot fanns läktaren, som Patrik beskriver som formad som en trappa. Det fanns ett hopptorn med två höjder, tre och fem meter, och en enmeterstrampolin. Nadja minns också en rutschkana som inte var i det bästa skicket. Färgerna som informanterna minns är ljus, vitt och beiget.

Överhuvudtaget så är simhallen en plats som informanterna förknippar med kvinnor. I receptionen var det just badtanter som satt, och Tim refererar till de ”äckliga kärringarna” som spolade av honom i duschrummet. Carina tar upp i sitt minne från simhallen att hon uppfattade att det var mest kvinnor och barn där medan papporna var på jobbet. Det kan ju ha berott på att hon inte gick dit vid övriga tider på dygnet. Men när det talas om de duktiga

simmarna som Finspång har fostrat så är det män man pratar om, som Bengt Baron och Per Arvidsson.

Två informanter, Jessika och Patrik, minns Coca cola-automaten som stod i foajén. Detta måste ha varit sent 1990-tal, tidigt 2000-tal. Jag kan tänka mig att det var om inte den enda så en av få läskautomater i Finspång. Det var roligt och fascinerande för ett barn.

Generationsmässigt är det inte mycket skillnad i minnena av utseendet, vilket förmodligen beror på att simhallen såg i princip likadan ut under alla år. Jessika och Patrik som minns läskautomaten tillhör den yngre generationen, och den fanns förmodligen inte där när den äldre generationen var yngre. Att informanterna minns så pass mycket från simhallen betyder att det är en plats som på något sätt har gjort intryck på dem. En simhall är som sagt en speciell plats, och aktiviteterna som sker där finns inte på andra ställen i samhället. Här är nakenhet ett naturligt inslag och man möts över generationerna. I den kontexten får man tydligt en roll som besökare, och man blir även indelad beroende på könstillhörighet. Simning är också en aktivitet som är förlagd till dessa anläggningar. Simningen, och även idrott överhuvudtaget, och medaljörerna är något som finspångsbor kan samlas kring. I det är det materiella väsentligt. Simhallen är platsen där duktiga simmare fostrats får ett värde i sig. Det värdet har man på ett sätt försökt att flytta till det nya badhuset genom att låta Bengt Baron och Per Arvidsson få varsin hedrande guldplakett uppsatta i Arena Grosvad 2011. Detta gör att även yngre får upp ögonen för att Finspång har haft två OS-guldmedaljörer och för det vidare. Guldplaketterna blir också element som har agens och som gör att känslan av lokal tillhörighet kan bli starkare, de kan bli något som man samlas kring. Materialiteten har en viktig roll, plaketterna är fysiska ting som laddas med värde. Plaketterna kan framkalla minnen och känslor hos människor. Dessa minnen och känslor kanske hade varit svårare att få fram utan de här materiella plaketterna, vilket visar på hur mycket materialiteten påverkar oss utan att vi reflekterar över det. Människan är inte det enda agerande subjektet.

I det här kapitlet har Finspångs simhalls historia kort beskrivits och hur de många turerna kring stängning, försäljning och rivning har sett ut med lokaltidningars artiklar och intervjuer med informanterna som bas. Det har framkommit en del misstänksamhet mot hur det egentligen var när simhallen stängdes, var den egentligen i så dåligt skick eller var det något annat som låg bakom att man stängde den? Dessa misstankar finns både hos utvecklingschefen som jag har intervjuat samt hos en del av informanterna. I det här kapitlet diskuteras även hur simhallen och badhuset med eventuella medaljörer och dylikt kan vara en plats med agens. Den agens som till exempel de presenterade guldplaketterna har fungerar som aktanter som invånarna kan samlas kring, och genom dem känna tillhörighet både till orten och till varandra. Genom att materialitet laddas med värden kan de också ge oss tillgång till minnen och känslor som annars kanske hade gått förlorade.

3. Bevarande

Det här kapitlet går djupare in på informanternas syn på bevarande och vad de tycker om, respektive tycker mindre om, både i Finspång och mer allmänt. Simhallen från 1967 skulle definitivt kunna passa in som bevarandevärd och kanske till och med få stämpeln kulturarv enligt min åsikt, men det får inte bli på bekostnad av utvecklingen. Att ha en tom, obrukbar simhall som man inte vet vad man ska göra med är inget att sträva efter, trots eventuella värden. När simhallen revs så hade den stått tom i sju år och hade förmodligen varit plats för både den ena och andra festen. Att låta den stå tom i sju år och förfalla gjorde såklart idéer om att bevara den svårare att genomföra och kostnaderna för det ökade hela tiden i och med att den förföll. Det är inte svårt att förstå varför simhallen revs om man ser till vilket skick den var i 2010. Är det bara olyckliga omständigheter eller fanns det tanke bakom att vansköta det till oigenkännlighet? Det kan jag inte spekulera i, men frågan kvarstår om vad som ses och inte ses som bevarandevärd.

3.1 Bevarandevärd simhall?

Östergötlands länsmuseum har gjort en inventering av modernistisk bebyggelse i Finspång som publicerades på Finspångs kommuns hemsida 2010-09-10, alltså några månader innan rivningen av simhallen startade. Utvecklingschefen säger att de var medvetna om att den inventeringen pågick, han minns inte hur länge den pågick men gissar på något år eller två. Simhallen är med i inventeringen och de karaktärsdrag och detaljer av värde som beskrivs där är fönsterband i brunbetsad träpanel som kontrasterar mot det gula teglet och kopplade byggnadskroppar i olika storlekar. Den kulturhistoriska bedömningen är att byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde genom sin ursprungliga karaktär och sina välbevarade detaljer, och riktlinjerna för simhallen är att underhåll och ändringar får inte medföra förvanskning av värdefulla karaktärsdrag, ursprungliga detaljer ska bevaras (Modernismens bebyggelse i Finspångs kommun 2010, s.106). Att simhallen revs går ju helt emot de här rekommendationerna. I intervjun med utvecklingschefen framkom att kommunen ville behålla byggnaden, och när den första intresserade köparen förklarade sina planer med verksamheten så föreskrev kommunen att det inte fick ske några förändringar i exteriören just för att inte värdet i byggnaden skulle försvinna. Det var främst glaspartiet ut mot grönytan som var viktigt, och utvecklingschefen beskriver simhallen som en av de mest typiska 60-talsbyggnaderna som fanns i Finspång. Kommunen tyckte att man skulle undvika förvanskning av byggnaden, och att man fick välja mellan att ha den kvar som den var eller ta bort den. När det sedan blev Siemens som fick köpa marken så var tanken från början att man skulle bygga ut och omvandla det till kontor. När det inte gick att göra på ett bra sätt så revs byggnaden, istället för att förvanskas och förvandlas till något annat.

3.2 Bevarande av modernismens bebyggelse

I intervjun tar Lena upp de gamla lokstallarna nere vid stationen som det i skrivande stund är diskussion om, eventuellt kommer delar av det rivas för att göra plats åt Curt Nicolin-gymnasiet. Varför kan man inte göra med det som man har gjort med industribyggnaderna i

Norrköping undrar Lena. Göra om det till annan verksamhet, som exempelvis med Arbetets museum som ligger i en byggnad som i folkmun heter Strykjärnet. Där var från början väveri och fabriken lades ned under 1960-talet. 1991 byggdes Strykjärnet om till museum. Peter Aronsson skriver i texten *Kulturarvets berättelser – industriarvets mening* (i *Otydligt. Otympligt. Otaligt. Det industriella kulturarvets utmaningar 2005*) att industrin har gjort ett sent inträde på kulturarvsarenan. Det har inte ansetts uppfylla uppfattningarna om vad kulturarv är och sågs länge som varken kultur eller arv, utan snarare som motsatsen till kultur och som själva innebilden för det moderna och det föränderliga. Dess kvarlevor sågs bara som påminnelser om elände (Aronsson 2005, s.19). Annika Alzén skriver i sin bok *Fabriken som kulturarv – Frågan om industrilandskapets bevarande i Norrköping 1950-1985* (1996) att ett problem i processen från industri till kulturarv var att industrin präglades av förändring medan kulturarvet kännetecknades av autenticitet och beständighet. Alzéns bok har sin utgångspunkt i sättet man såg på kulturarv vid mitten av 1900-talet. Då fanns det en betoning på historia och estetiska värden med intresse för enskilda artefakter, och några av de främsta kriterierna var ålder, formgivning, historiskt innehåll, sällsynthet, ursprunglighet och äkthet (Alzén 1996, s.15). Fabriker och maskiner från sekelskiftet 1900 kunde ses som gamla ur ett industriperspektiv men inte ur ett kulturhistoriskt perspektiv, och industrier kunde heller inte anses vara sällsynta. När industrin förändrades och omstrukturerades skedde också förändringar i de gamla industrimiljöerna. Från mitten av 1970-talet till mitten av 1980-talet ökade medvetenheten om miljöerna som en reaktion på rivningsvågen som pågick under 1960-talet, och det som Alzén skriver ”Industrin var för ung, oestetisk, komplex, historiskt ointressant och alldaglig för att kunna räknas till det kulturella arvet” (Alzén 1996, s.15) förändrades, och intresset för industrins lämningar ökade. I Norrköping förvandlades textilindustrierna från ett nedslitet fabriksområde till ett attraktivt industrilandskap. Alzén beskriver att det dels skedde genom konkret renovering av de gamla fastigheterna men kanske främst genom en attitydförskjutning där synen på industriområdet och vad som ansågs vara bevarandevärt förändrades.

Diskussionen om det industriella kulturarvet påminner om den som jag vill föra om modernismens bebyggelse, och främst den från 1960-talet då simhallen, min utgångspunkt, byggdes. Att man river den i slutet av 2010 visar att den inte värderas så högt än. Det ser man kanske ännu tydligare om man tittar på opinionen mot rivningen, eller snarare den relativt uteblivna opinionen. Jag uppfattar det som att själva stängningen, tiden utan badhus och simhallens förfall är det som upprör mest, inte just rivningen av en 1960-talsbyggnad. Eftersom 1960-talet är så nära i tid så lever det fortfarande i våra minnen, det är inte hotat av glömska, likt hur man såg på industriområden i mitten av 1900-talet. Alzéns beskrivning av hur man såg på industrin, ung, oestetisk, historiskt ointressant och alldaglig, skulle kunna tillämpas på hur 1960-talets bebyggelse uppfattas. Många generationer har bott och bor fortfarande i hus från 1960-talet, så även de som inte upplevde 1960-talet kan få en personlig upplevelse av det idag. Kanske är det glömskan, eller hotet om den, som gör att vi ser värdet i

olika byggnader och ting. Materialitet från vår egen uppväxt och som vi känner igen, som finns med i vår referensram, kan ha nostalgiska värden för oss. Men för att det ska kännas spännande behövs måhända något som vi inte är vana vid. Vad är det som vi uppfattar som giltigt, som är accepterat att bevara? Det är en svår balansgång mellan det välbekanta och det okända, det som är nära och det som är långt borta i tid. I augusti 2010 började Folkets hus från slutet av 1930-talet renoveras. I september invigdes det i sin nya dräkt med ett namnbyte till Kulturhuset (Finspångs kommuns hemsida) och får samtidigt en tydligt 1950-talsinspirerad fasadmålning. Varför fick den inte en 1960-talsinspirerad målning? Det kan vara så att 1960-talet är för nära i tid, medan 1950-talet är tidsmässigt lagom långt borta för att vara accepterat. Olika generationer kan förknippa tider med olika kontexter, något som påminner om något negativt för en äldre generation kan uppfattas på ett helt annat sätt av en yngre generation. Att man rustar upp och förnyar Folkets hus och förvandlar det till Kulturhuset, som ska fungera som något sorts nav i Finspångs kulturliv, kan ge byggnaden en förnyad roll som träffpunkt. Byggnaden blir en aktant, hela orten med sin bebyggelse blir aktanter med olika grad av agens. De påverkar alla varandra, både det mänskliga och icke-mänskliga. Men ombyggnationen visar att materialiteten är essentiell för att få en ny start. Eftersom det är mycket minnen och känslor förknippat med materialiteten så behövdes ombyggnationen som en manifestation av det nya. Utan en fysisk förnyelse hade det varit svårare att ändra minnen och känslor som hörde till den gamla byggnaden, den mentala förnyelsen hade inte hängt med.

3.3 Bevarande enligt informanterna

Vad ser informanterna som bevarandevärd? Jag har frågat mina informanter om det finns några tidsperioder, främst inom arkitektur men även mer allmänt som i inredning, som de tycker om alternativt inte tycker om. Den frågan har kanske varit knepigt formulerad just med tidsperioderna och ibland har jag bett dem ge exempel på byggnader de gillar istället. Så vad är det egentligen de tycker om?

Svaren skiljer sig mycket åt vilket var förväntat eftersom det handlar om den personliga smaken. Anton gillar en mer modern stil, som han beskriver från efterkrigstiden och fram tills idag, alltså ungefär från mitten av 1900-talet och framåt. Då kom det enligt honom lite häftigare byggnader än de som byggdes innan. Den stilen tycker han även bäst om när det kommer till inredning men något senare i tid, från 2000 och framåt. Han vill ha skarpa linjer och det ska vara stilrent. Även 50- och 60-talsstil i inredning tycker han kan vara charmigt. Han kan inte komma på något i Finspång som skulle kunna passa in på den beskrivningen av det som han gillar bäst.

Patrik har svårt att just tidsbestämma det han tycker om eller ge stilarna namn, men han är väldigt fascinerad av den stilen som Notre Dame är byggd i, som jag skulle kalla gotik. Så mycket av den varan finns dock inte i Finspång. I inredning är han däremot mer för någon

sorts gammal engelsk stil, och beskriver en stuga med stenväggar och grovt trägolv med breda plankor. Detta är inte heller så vanligt i Finspång. Tim tycker också om stilen på den engelska landsbygden.

Jessika, Nadja, Carina, Lena och Gunnar är alla inne på att de tycker om en ”gammal” stil. Vad är då det? Jessika tycker om 50-talet och vill ha det personligt, och tycker att det såg snällt ut då. Idag beskriver hon det som att alla vill ha det svart, stilrent, modernt, opersonligt och tråkigt. Hon vill ha det lite ”dockskåpsgulligt” och vill inte alls ha det bara vitt som många vill idag. Carina föredrar stilen runt sekelskiftet 1900 och fram till 1940- och 50-talet i just en stadsbygd. Lena, Gunnar och Nadja går ännu längre tillbaka i tiden, till 1600-, 1700- och 1800-tal. Nadja tycker om de gamla husen i Norrköpings city och Gamla stan i Stockholm. Gunnar beskriver vad han tycker om såhär:

Jag gillar ju såna här, lite äldre, rejäla byggnader så att säga. När var det då, 17-1800-talet kanske. Det tycker jag nog är... De håller i längden så att säga, såna byggnader. Det tycker jag. *Finns det några såna exempel i Finspång?*
Ja men det gör det ju, nere, det kanske är ännu tidigare, vid Bruksparken och vi har ju det huset vi pratade om, där borta där frisören och det ligger (*affärshuset vid gamla simhallen, förf. anm.*), det är såna hus. Så det finns ju litegrann, det gör det ju. (Gunnar)

Han tycker att såna hus står sig, de passar på något sätt in i alla tider. Han tycker att det på senare tid har börjat komma tillbaka, att det inte är som på 60-talet då det var betong som gällde. Det tyckte han inte var så festligt. Lena säger:

Det ska ju vara det där riktigt gamla, alltså, Bruksgatan och Ekmanska och det, det tycker jag är fint.
Hur kommer det sig att du tycker om det då?
Ja det kan man ju undra. Nej men det är mera stil på det tycker jag ju än vad de där lådorna är. Moderna husen. Så är man ju lite imponerad av att de kunde bygga så med de dåliga hjälpmedel eller vad man ska säga man hade förr ändå, nu har vi ju så mycket maskiner och ja, alla möjliga hjälpmedel på alla sätt för att räkna ut hur det ska vara och datorer och räkneprogram och allt vad det kan vara för nånting och då kunde man ändå bygga så fint. Och så mycket energi på varje byggnad, ja med utsmyckningar och grejer så, skulle ju inte kunna gå att göra så idag. Det skulle bli för dyrt. (Lena)

Lena påpekar just att det ska vara *riktigt* gammalt. Gammalt är ett så dubbelt begrepp. Gammalt för Jessika och Carina är byggstilar från 1900-talets första hälft, medan Lena, Nadja och Gunnar går flera hundra år tillbaka i jakten på det ”riktigt gamla”. Även historia är ett komplext begrepp. Jessika och Nadja påpekar hur viktigt det är att husen har en historia för att de ska tycka om dem. Men vad det är för historia som åsyftas blir inte klargjort. En fråga dyker upp i mitt huvud; finns det historielösa byggnader? Alla byggnader bär på en historia om hur just den byggnaden kom till och de kan spegla den tidens värderingar. En byggnad kan säga väldigt mycket och röra upp känslor, vilket i sin tur visar vilken agens de faktiskt kan ha.

Anton tycker inte att han är tillräckligt insatt för att helt kunna rata en tidsperiod, men framhäver att många lägenhetshus kanske inte är alltför fina och moderna. Men de fyller ändå sin funktion, och det är viktigt för Anton. Även Patrik nämner blockhus, lägenhetshus, på den här frågan. Han tycker att många hus som är gjorda på 1900-talet när det blev mer och mer folk men mindre plats inte är så fina, stora och fyrkantiga. Just i Finspång kan han inte säga att det finns sådana områden, men han nämner att man kan se det när man åker förbi Stockholm.

På frågan om vilken som är den finaste byggnaden i Finspång svarar Jessika, Patrik, Anton, Nadja och Lena att det är Finspångs slott från 1668. Tim tycker att de gamla brukslokalerna nere vid ån, bredvid slottet, är finast. Carina tycker en villa på Vallonvägen, som hon tror är från 1910-20-tal, är finast. Gunnar har svårt att säga bara en men nämner det nyrenoverade Kulturhuset, den gamla simhallen och Ekmanska skolan. Ekmanska skolan tas också upp av Lena. Vad man vill bevara kan skilja sig från det man tycker är finast. De flesta informanterna vill bevara slottet och miljön runt omkring med parken och Auroratempelt. Ingen nämner 1960-talet som någon favorit epok, förutom Anton som tycker att inredningen från den tiden kan vara charmig. Trots det är Anton den enda som nämner simhallen som en byggnad som han ville ta bort.

Gunnar, som säger att 1960- och 70-talsstilen är den som han tycker sämst om, tycker ändå att simhallen var ett undantag och gör en skillnad mellan bostadshus och andra byggnader. Den byggnaden hade ju en funktion som han tyckte att den uppfyllde, och han tyckte att den var rätt skaplig för att vara en simhall. Carina säger samma sak, hon framhäver 70-talet som en stil som hon har haft svårt för och tror att man generellt har svårt för den stilen som var när man växte upp. Men trots det så tycker hon att badhuset stod för något annat som byggnad, men andra byggnader från ungefär samma tid som inte tilltalar henne kan hon rata helt. Men när jag tar upp Centrumgallerian från 1962 så är det också en annan sak. Till den byggnaden har hon väldigt mycket minnen kopplade, som att det var där hon köpte sin första skolväska. Minnen tror hon spelar en stor roll, och byggnader kan bli materiella ting som laddas med värden i form av minnen. Att de här byggnaderna har en inverkan på människorna är tydligt, och därför ser jag dem som element som har agens. Mina informanter har också fått berätta vilken tur de skulle ge till en turist, om de skulle agera guider. Dessa rutter blev till en karta (som är bifogad i bilaga 3) och då jag har lagt alla rutter på samma syns det tydligt vilka skärningspunkter som finns. Det är uppenbart att slottet och dess omgivning är populär att visa upp. Det finns flera ställen som informanterna skulle visa i kommunen men som ligger utanför tätorten och de blev utelämnade från kartan. Kartan hade blivit för stor och detaljerna för små för att kunna utläsas i tätorten om alla hade varit med. Patrik är den enda som skulle visa upp ett ställe han inte tycker om, nämligen gymnasieskolan Bergskas matsal. Han har själv gått på Bergska och skulle visa matsalen på grund av dess dåliga kvalitet. I övrigt är det slottet med tillhörande miljö, centrum och det nya badhuset som är vanligast förekommande

på informanternas turer. Istället för att se det som att människorna helt själva väljer vad de ska visa upp tänker jag att platserna och sakerna de visar upp har en agens som påverkar valet. I linje med ANT är det intressant att se det som att människan inte har en särställning som agerande subjekt, utan de icke-mänskliga aktanternas kan ha en inverkan på det som vanligtvis kanske uppfattas som enbart människans val. Simhallen, slottet och miljön i centrum är platser som invånarna har en relation till, och oavsett om den är bra eller dålig så påverkar byggnaden eller platsen genom till exempel sitt utseende.

I det här kapitlet har bevarande av modernismens bebyggelse jämförts med bevarandet av det som idag är det industriella kulturarvet. Det finns likheter i hur man såg på industrins lämningar under mitten av 1900-talet och hur man idag ser på modernismens bebyggelse, som något som är för ungt och oestetiskt. Men synen på de industriella lämningarna ändrades, och en liknande framtid kanske kan väntas för modernismen. Kapitlet har också beskrivit vad informanterna vill bevara. Det är stor spridning på svaren eftersom det handlar mycket om personlig smak och generationsmässigt går det inte att urskilja några särskilda mönster. 1960- och 70-talen framstår inte som något eftertraktat, men trots det framhäver några informanter att byggnader från den tiden kan vara bevarandevärda eftersom de besitter minnen.

4. Kulturarv

Den sista delen i min frågelista till intervjuerna har fokuserat på det komplexa begreppet kulturarv. Kan simhallen höra hemma i ett kulturarv? När jag har ställt frågan ”Vad tänker du på när du hör ordet kulturarv?” så har flera av informanterna tystnat en stund. Det är visserligen en fråga som kräver betänketid, men jag har upplevt att flera av informanterna har blivit litet besvärade av just den frågan och ibland har det lett till långa trassliga resonemang med kontentan: det är ett svårt begrepp. Detta begrepp resulterade i det här kapitlet med diskussion kring vad informanterna ser som kulturarv och inte. Här är också begreppen minne och historia aktuella, och diskuteras i samband med en analys av informanternas minnen av simhallen kontra Jan Jörnmarks bilder av den.

4.1 Kulturarv, vad är det?

Informanterna tycker generellt att det är något äldre som åsyftas när man talar om kulturarv. Ordet gammalt är vanligt förekommande och jag tror att det kommer sig av att man tänker sig att ett arv är något gammalt. Man tänker främst på arvet man har fått, inte på arvet man själv för vidare. Informanterna har sett kulturarv som både något materiellt och immateriellt. Jessika tänker som flera av de andra att det är gamla byggnader, men också att musik kan ha en plats i det. Där har åldern en sekundär plats, det viktigaste är att det har påverkat många människor, att det har betytt nånting för många. Hon tar Elvis Presley och Bob Dylan som exempel, och Bob Dylan lever ju till och med, men den gemensamma nämnaren är att de är världsstjärnor. Jessika säger sig ha svårt att tänka sig att ett hus skulle kunna betyda mer för någon än vad musik gör.

Det immateriella i form av musik är viktigt för Jessika och i hennes åsikt kan det också vara kulturarv. Lena och Tim är inne på samma spår, de nämner gamla byggnader men tycker att arbetet och livet som har ägt rum i byggnaden är lika viktigt som byggnaden själv. Lena vill nästan kunna se människorna som har bott och verkat där. Tim tror också att bandy exempelvis kan vara kulturarv eftersom det inte har förändrats på hundra år, och säger att kulturarv nog kan vara materiellt, känslor och hur folk är. Tradition har kommit upp vid flera tillfällen som en del i det med. Efter en del diskuterande i intervjuerna så har flera kommit fram till att det mesta faktiskt kan vara kulturarv.

Tim tar upp de gamla bruksbyggnaderna i industriområdet bredvid Finspångs slott som han har återkommit till flera gånger under intervjun och tycker att de är en del i kulturarvet på grund av deras utseende som visar hur man byggde industrilokaler förr. Idag bygger man på ett annat sätt och behöver inte volym som man gjorde när man använder traverser i taket. Kulturarv för flera av informanterna är att kunna följa utvecklingen från en punkt i vårt samhälle till en annan. Glasbruket i Rejmyre och Hävla bruk har också kommit upp. Arbete och hur det har utförts ligger nära till hands.

Lena nämner ordet genuint. Birgitta Svensson tar upp det i ett avsnitt som behandlar giltighet. Autenticitet har alltid varit viktigt för att bedöma och pröva kulturarvets giltighet, och att begrepp som autentiskt och genuint har att göra med tillförsikt. Svensson skriver att människor har ett behov av tillit och vill kunna lita på kulturarvet och dess förmåga att ge människor möjlighet att komma i kontakt med det förflutna. Det här kan ses som en fråga som handlar mest om känsla och det legitimerar ett känslomässigt förhållningssätt till kulturarvet enligt Svensson (Svensson 2005, s.147). Men vad som är genuint och autentiskt är olika för olika människor. Hur en plats upplevs kan påverkas av flera olika faktorer, till exempel hur en invånare uppfattar en plats i sin hemort jämfört med hur en turist uppfattar den. Känslan man får och vad man förknippar den med är annorlunda också beroende på ålder, livssituation, förkunskaper och tidigare erfarenheter. Ordet genuint, likt kulturarv, är svårt, för vem kan bestämma vad som är genuint när det skiftar beroende på vem man frågar?

I Finspång är slottet och hela miljön runt omkring ett kulturarv enligt flera av informanterna. Alla från den yngre generationen framhäver slottet som ett av Finspångs kulturarv. Anton ser det som en symbol för många olika saker, som att Louis De Geer kom till orten, kanontillverkningen började, Finspång blev industrialiserat, Siemens kom dit, Sapa kom dit, helt enkelt en symbol för det industrialiserade Finspång. Jessika förklarar att slottet blir en del av kulturarvet för att det är en del av Finspångs kultur, och säger med ett skratt att eftersom det är gammalt och har stått där länge så är det ett arv.

Anton och Carina är mer personliga i delar av sina resonemang och säger att den egna släktens historia är kulturarv. Carina syftar på socioekonomisk bakgrund och säger att hon är från en arbetarfamilj medan Anton är mer inne på etnicitetsperspektivet och säger att om man är till exempel från ett annat land så kan det vara att man ser tillbaka på hur ”ens folk” har klarat sig genom åren och vad de har för speciella ritualer och traditioner.

Intervjun och diskussionen som uppstod med Anton gjorde att jag uttryckligen frågade om han kunde se simhallen som ett kulturarv. Svaret på det blev att ja, eftersom Bengt Baron med flera har startat sina karriärer där, sina lyckade karriärer, så kan det bli ett kulturarv. Men när jag frågar om Anton skulle tyckt att det varit värt att bevara simhallen av den anledningen så framhäver han att det finns olika grader av hur viktigt kulturarvet är. Just simhallen hade inte betytt så mycket för honom personligen utöver barndomsminnen, och att Siemens vill bygga nya kontor och ge fler arbetsmöjligheter till Finspång betyder mer. Även här kommer vi till åsikten om att det ska ha betytt något för relativt många människor för att kunna bli ett kulturarv.

4.2 Vad är inte kulturarv?

Genom att beskriva vad informanterna ser som kulturarv går det också att se mönster i vad som inte ses som kulturarv. Både Anton och Jessika nämner det nya badhuset som något som

inte skulle vara kulturarv. Jessica går emot sin teori, som går ut på att det som är kulturarv ska ha betytt nånting för många och det säger hon att badhuset gör, men att det ändå inte är kulturarv. Då får man ha i åtanke att Jessica är en av de som bojkottar det nya badhuset så mycket det går om hon inte behöver åka dit inom jobbet. Men även Anton säger att det nya badhuset inte har betytt något för orten som Finspångs slott har gjort, och trots att ”någon unge säkert lärt sig simma där” (Anton) så är det inte viktigt i jämförelse med den historien som slottsmiljön står för. Slottet är en kombination av attraktion och affektion. Det framhävs både av kommunen och av informanterna. Att en relativt liten bruksort som Finspång faktiskt har ett slott kan jag tänka mig inte hör till vanligheterna och detta utnyttjas naturligtvis av Finspångs kommuns turistbyrå för att locka turister, som Birgitta Svenssons attraktionsbegrepp handlar om. Turistbyrån tar slottet och all den historia som det symboliserar och gör det till ett sorts kulturarv som kan generera ekonomiska vinster för kommunen. Samtidigt finns affektionsvärdet där. Alla informanterna framhävde slottet som något fint och som representerar Finspång. Det finns ett starkt lokalt symbolvärde kopplat till slottet och dess omgivning, likt det som finns kopplat till Svenssons exempel med Gummifabriken i Helsingborg. Slottet ägs idag av Siemens och agerar kontorsbyggnad. I en av slottflyglarna finns en hotellverksamhet som är öppen för Siemens gäster och anställda, och det finns även en restaurang. Längst ner i slottet finns också ett kapell. Slottet är en plats som blickar framåt i och med att det används dagligen av Siemens anställda, gäster, en del turister samt de bröllop och dop som hålls i kapellet. Samtidigt har slottet kontakter med sin historia bakåt i tiden och blir en symbol för hela utvecklingen av industrin i Finspång. Ett exempel på hur kontakten med ett ”förr” vidmakthålls, är att i hotellflygeln är alla rummen inredda efter ”milstolpar från Finspångs historia” (Finspångs slotts hemsida). Det är lokala affektionsvärden som tagits till vara och kombinerats med attraktionsvärden.

Ordet historia förekommer på många ställen i intervjuerna, och det framgår att historia är essentiellt för kulturarv. Historiebrist kan enligt informanterna bestämma vad som blir kulturarv och vad som inte blir det. Men hur är det med minnen? Minnen har tagits upp i bevarandedelen som något som kan göra att en byggnad blir bevarandevärd, trots att den är från en tidsperiod som inte ses som tilltalande. Vad är det för skillnad mellan historia och minne? Pierre Nora menar att historien erövrar och utplånar minnet och genom det har det uppstått ett likhetstecken mellan minne och historia. Men de två begreppen är långtifrån synonyma, minnet är levande och fortsätter ständigt att utvecklas. Det är med Noras ord ”öppet för hågkomstens och glömskans dialektik, omedvetet om att det gradvis deformeras, känsligt för manipulation och appropriation, försänkt i långvarig slummer och periodvis återupptäckt” (Nora 1989, s.367). Minnet bärs av människor och grupper och är inte bara en abstrakt psykologisk process utan kan knytas till en plats eller företeelse. Medan minnet är känslofärgat och ett evigt aktuellt fenomen som knyter oss till det eviga nuet är historien en återgivning av det förflutna. Historia är en intellektuell företeelse som är ständigt misstänksamt mot det mer spontana minnet, och historiens egentliga uppgift är att undertrycka

och förgöra det (Nora 1989, s.365-368). För att hårddra så är minnet levande medan historia är en bild av ett förr som är mer statisk. Men vad menar informanterna när de säger att en byggnad bör ha historia bakom sig för att vara kulturarv? Det är troligt att de ser minne och historia mer synonymt än vad Nora gör, och förmodligen är minne versus historia en fråga som de inte har analyserat. Så som jag tolkar informanterna är historia en färdig berättelse om till exempel Finspångs slott och industriområdet. Det är inte en personlig berättelse utan det är förutbestämt vilka komponenter som ska ingå i den, och där ingår inte personliga minnen. Möjligen kan minnen berättas som kuriosa, som att i det kapellet gifte jag mig eller liknande, men det har ingen effekt på frågan om det är kulturarv eller inte. När informanterna tycker att det ska ha betytt något för många så är det snarare utveckling i ett samhälle som har påverkat invånarna än personlig utveckling som åsyftas. Men Noras syn på minne och historia som mer eller mindre levande för oss in på en diskussion om levande eller dött.

4.3 Levande eller dött

Jag ser kulturarv som något som kan vara både materiellt och immateriellt. Det behöver inte heller ha uppnått en särskild ålder för att vara giltigt. Det här är vad informanterna också har kommit fram till, men det som kom spontant var någon äldre byggnad med en historia knuten till sig. Det verkar också vara en generell åsikt bland informanterna att det ska visa en utveckling, både när det gäller till exempel arbete och mer immateriellt som sin släkthistoria. Släkthistorien kan man tänka sig bygger på minnen, men dessa kan också ha förvandlats till en ”sanning” som berättar att så här var det. Jag tänker att så småningom, när minnet har förmedlats vidare i generationer, så försvinner det där som gör det just till ett minne, att det är levande och spontant, och blir en inövad berättelse utan plats för förändring. Nora skriver att det vi idag kallar minne redan är historia, och när man söker efter minnet så söker man efter sin historia (Nora 1989, s.373). Kanske är detta ett skäl till all släktforskning som bedrivs idag, att minnena har blivit historia som inte ger utrymme för mer personliga åsikter, upplevelser och känslor.

Ett föremål som hamnar på ett museum förändras och ges nya värden, och bär plötsligt på så mycket mer än sin vardagliga betydelse. Det kan bli symbol för ett helt folk eller en hel tid, men det har slutat utvecklas som vardagligt föremål. Är det samma process när något blir ett kulturarv? Likt minne som blir historia slutar byggnaden eller låten att utvecklas när det utses till kulturarv då det förväntas att bevaras i det skicket som det är. Möjligen sker en förändring för att passa in i sin utmärkelse som i Owe Ronströms exempel med Visby, men när det har passats in i sin mall så stannar det där. Tiden blir fryst och det blir en ”sann” bild som visar hur det var då det blev fryst.

Jan Jörnmarks bilder av övergivna platser visar platser som till synes är döda. Genom hans fotografier blir tiden frusen, trots att det kanske stormar kring byggnaden i övrigt. Simhallen är ett exempel på det, när Jörnmark besökte simhallen med sin kamera under 2007 och 2008

var tvisten mellan köpare och säljare i full gång, och Jörnmark påpekar också att det ”tyvärr bara väntar på Kalle Anka-kulan” (Jan Jörnmarks hemsida). Men likt ett föremål som hamnar på museum förändras simhallen när den blir uppmärksam i en bok och blir kallad för ”modernistiskt mirakel” (Jörnmark 2008). Också jag kan bidra till detta då det blir mitt studieobjekt. Jag bidrar till att göra en plats som är fylld av minnen, en minnesmiljö, till en minnesplats som inte är riktigt levande, men ändå inte riktigt död. Ronström tillämpar Noras begrepp minnesmiljöer och minnesplatser på sitt studieobjekt Visby, och menar att man kan se på Visbys förändring som en del i en allmän utveckling från minne, lokalt, konkret, partiellt och subjektivt, till historia, abstrakt, generellt, distanserat och objektifierat (Ronström 2007, s.210). Den modernistiska simhallen i Finspång förvandlas från en lokal byggnad med minnen kopplade till sig, till en plats som visar en bit av vår historia nämligen hur det ”var” på 1960-talet när den byggdes.

Jag vill jämföra informanternas minnen från simhallen med Jörnmarks bilder av den för att se vad det finns för likheter och skillnader i framställningarna. Jag har varit intresserad av hur informanterna minns simhallen. Är det i positiva ordalag eller negativa? Flera av informanterna har använt badhuset som mest när de var barn och gick i skolan. Alla har varit i badhuset med skolan. Dessa besök har upplevts väldigt olika. Jag har bett dem berätta ett minne från simhallen och nedan blandas de med bilder från den stängda simhallen.

Utsikt över stora bassängen

Foto: Jan Jörnmark

Lena, 57:

”Ja när jag höll på att bli dränkt kan jag berätta. Min vattenskräck, jag har alltid varit rädd sådär, harig, och hoppa i vattnet och så gör jag fortfarande inte och ha huvudet under vattnet

tycker jag fortfarande inte om. Men vi var när vi var i skolan där så hade de en sån här stor som man är på i vattnet, en stor ring så som man kunde sitta många på och busa som man gjorde då. En sån där jättestor badring var det. Kan nog ha gått i, det måste ha varit när det var ganska nytt, när man gick i sjuan kanske då. Det var ganska nytt då så jag kan inte ha varit mycket yngre då, sexan, sjuan kanske jag gick. Och sen i alla fall så var vi massa ungar på den där så den välte och jag blev nertryckt under vattnet så att jag kom inte upp alltså, för det var barn över mig. Och det tyckte jag var jätteläskigt alltså. Det kommer jag mycket väl ihåg. Fast det handlade ju inte om så många sekunder, men just det där att man inte kunde komma upp för att det var flera över mig. Det var jätteläskigt.”

Stora bassängen

Foto: Jan Jörnmark

Anton, 20:

”Ja men det är väl när man var där med skolan, det var jättekul. Med klassen och jag kunde, först var det att man skulle simma vissa längder och det var ju ganska tråkigt, men sen så fick man ju typ leka och det var jättekul och fick hoppa från olika höjder. Och så kommer jag ihåg att jag aldrig vågade hoppa från den högsta, så det blev alltid den där trampolinen som jag egentligen var skiträdd för. Men det är väl såna minnen man har, man har ju positiva minnen därifrån.”

Gunnar, 54:

”Ja vi gick på sån här, då var jag inte så gammal, man fick gå och bada, eller det var simträning var det. På söndagar, då fick man gå gratis. Det gick brorsan och jag på, det tyckte vi var häftigt och det var varannan söndag. Det var ju mest för att få bada, för det kostade ju lite. Det kommer jag ihåg. Och så vet jag de här, det tyckte man ju inte var så kul vet du, det var ju lite skämsigt, det var ju kvinnlig personal vet du, när man inte, man var ju inte så stor. Och sprang inne vi skulle duscha och sådär, för man fick ju inte ha badbrallor på sig när man

duschade. Nää. Det var ju lite skämsigt. Det minns jag. Jaa.”

Duschrum

Foto: Jan Jörnmark

Tim, 48:

”Det var kallt. Och skittråkigt att sitta på simskola med ungarna. Och det är det jag har. Och sen när någon ramlade och fick in nyckeln mellan tummen och pekfingret (in i handen). Jo men det är klart att jag kommer ihåg de här badundervisningarna i skolan, när man vart avklädd alla kläder, inputtade i duscharna, de hade ju spar på varmvatten då så de tog en slang och spola av oss med. Så stod de där äckliga kärringarna där. Ja det kommer jag ihåg. Det är ungefär det.”

Duschrum

Foto: Jan Jörnmark

Carina, 49:

”Ja jag kommer ihåg när min äldsta dotter var liten, alla mina barn har ju gått i simskola där, men jag kommer ihåg hon var kanske två, tre år och vi brukade gå dit, både på simskola och annars med och bada, hur hon då sprang runt och tyckte att det var jättekul att titta in i alla små kurer såhär. ”Hej!” (skratt) Då skämdes man. (skratt) Och sen, nej men det var mysigt att gå dit och liksom simma och bada och sen kom solarierna med, man kunde liksom ha det lite skönt när barnen blev lite större, då kunde de bada, det var innan man vågade släppa dem helt och hållet, så kunde man åtminstone gå och sola och ha de lite skönt eller sitta i bastun eller... Träffa annat folk där och sitta och prata med. Och så gick man ner och fikade allihopa i bowlinghallen. Coca cola och chokladboll. (skratt) Ja men det var sådär mysig stund och ibland var man ju flera, det var ju mest mammor och barn som gick dit tror jag när man var barnledig och på dagarna och papporna jobbade.”

Omklädninghytter

Foto: Jan Jörnmark

Nadja, 22:

”Inget specifikt sådär, men jag var väldigt mycket i badhuset framförallt för att jag simtränade där. Och för mig så var det ju, som en slags fristad när man kom dit. Eftersom jag bodde tillsammans med min mamma och mina då, två syskon bodde jag med, så var det liksom min grej, och att jag simtränade och att jag gick dit liksom. Så att det var... Ja. Det är nog en sån stolthetskänsla över att jag gick dit själv och jag simtränade och tävlade och så, så att det. Ja.”

Stora bassängen

Foto: Jan Jörnmark

Jessika, 21:

”Jaa, ett som jag aldrig kommer glömma, fy fan vad arg jag var då, det var en man som jobbade där, jag tror att han hette Gösta men jag har ingen aning om vem det är eller vad han gjorde, han hette Gösta tror jag, och jag var lite feg sådär, inte höjdrädd men när det är vatten under så tycker jag att det är jobbigt liksom. Och så hade jag precis börjat hoppa från femman och tyckte att jag var jättemodig, och det var jag och tre vänner så det var inga fler i badhuset liksom, förutom någon som simmade. Så det var ju bara vi, så han satt och pratade med oss och liksom... umgicks med oss kan man säga. Så skulle jag hoppa där uppifrån, och han bara 'Åå, kan du inte dyka därifrån?!' och jag var ju livrädd för jag hade nyss börjat våga hoppa därifrån. Men så började han såhär 'du törs inte' och sånt klarar inte jag av, så jag bara 'gör jag visst det' och så dök jag därifrån. Och jag kan ju inte dyka, jag gör ju överslag, eller alltså, jag kan ju dyka men benen kommer upp i nacken. Jag vet inte vad jag gör, det gör jag fortfarande. (skratt) Så jag dök därifrån och så fick jag jätteont i ryggen eftersom benen vek sig över ryggen. Men jag dök från femman en gång, och kommer aldrig göra det igen! Det är det starkaste minnet jag har därifrån alltså. (skratt) Den jäkeln, jag var så arg på honom efteråt för att han fick mig att göra det.”

Patrik, 20:

”Det var nån gång när jag var där och badade med klassen så var det, så skulle vi bada och så var det en som satt vid kanten och satt och plaskade med fötterna i vattnet, och så var det en annan som sprang och puttade i honom. Och då kom badläraren och var jättearg och sa 'tänk

om han inte kunde simma!' och då fick den personen en utskällning. Och det kommer jag ihåg.

Tyckte du att det var kul eller att det var lite otäckt?

Jag satt bara och kollade på. Det var väl mer att jag var inte så jättebra på att simma när jag var liten så det var med att jag tänkte om det skulle vart jag så skulle det inte vart lika kul. En annan gång när jag var där så var jag där med en kompis och hans bror, och då skulle hans bror testa att hoppa från femman första gången, och då var det en annan kille som också var där uppe som, jag vet inte hur gammal han var men han var kanske 16-17 då men såg ut att vara jättegammal tyckte jag då, jag var nog kanske 11 max, och då skulle i alla fall hans bror hoppa och då sa den där andra killen att 'det är bara att du går rakt ut så är det bara att följa med sen' och så efter ett tag gjorde han det och sen var han jättecool.”

Fojén

Foto: Jan Jörnmark

Lilla bassängen

Foto: Jan Jörnmark

Fasad på baksidan

Foto: Jan Jörnmark

Jörnmarks bilder har en strävan efter att vara estetiskt tilltalande utöver den enbart dokumenterande funktionen. Jörnmarks bilder visar utrymmen som är tomma och det känns som att jag står utanför och kikar in. Det finns en distans till det avbildade, och kanske beror det på att jag vet att en simhall är byggd för att användas av människor och bilderna är folktomma. Vad kan ge en starkare känsla av övergivenhet än en simhall utan människor och med tomma bassänger, duschar, korridorer och skåp? Vid den stora bassängen syns också ett röd- och vitrandigt plastband som varnar för kanten till bassängen, och den spår på känslan av övergivenhet och tomhet. Ensamhet är ett ord som slår mig, den ensamma byggnaden som tornar upp sig, den ensamma fotografen som tar sig an den, den ensamma arkitekten och en ensam man som fotografen träffar på i simhallen som berättar om hur det var förut. Vinklar och ljus är utvalt och mindre spontant än minnena. Det är inte många likheter mellan bilderna och informanternas minnen av den förutom att platsen är densamma. I minnena är personliga upplevelser och andra mänskliga aktanter i fokus, medan människor lyser med sin frånvaro i Jörnmarks bilder. I minnena är dock den materiella miljön viktig; utan den hade inte upplevelserna skett som skapat dessa minnen. När informanterna fick frågan om de kunde berätta ett minne från simhallen behövdes det inte mycket betänketid, minnena kom spontant och är känslofärgade. De handlar om hur man kände vid det tillfället, Jessika var upprörd, Carina var generad, Lena var rädd, Tim kände sig orättvist behandlad, Patrik var imponerad, Najda var stolt, Anton hade kul, Gunnar var glad och tyckte samtidigt att det var lite ”skämsigt”. Den här typen av personliga upplevelser är inte närvarande i Jörnmarks bilder. Där berättas snarare en historia om 1960-talets framtidstro, Bengt Baron och Per Arvidssons OS-guld, globaliseringens konsekvenser, ”det svenska idrottsundret” och infrastrukturen som gjorde det möjligt (Jan Jörnmarks hemsida). De människorna som förekommer, i text, aldrig i bild, är de två kända simmarna, mannen som Jörnmark har pratat med som han träffade i simhallen av en slump och arkitekten Bengt Gate. Men så får man ha i åtanke att det är just en övergiven plats Jörnmark har varit ute efter, och den platsen som informanterna berättar om var levande. De två formerna, minnena och bilderna, kompletterar varandra bra. Minnena ger en dimension till en plats som man inte kan läsa sig till i mer faktabaserade texter och beskrivningar, inte heller i enbart bilder av platsen, samtidigt som bilderna ger mer djup åt berättelserna. Man får en konkret bild av platsen där minnena äger rum och kan placera

minnena i en kontext. Jörnmarks bilder från andra övergivna platser har ett liknande formspråk som de från simhallen.

Jag ser det som att simhallen är en minnesmiljö som genom till exempel Jan Jörnmarks övergivna platser-projekt och min egen kandidatuppsats görs till en minnesplats. Minnesplatsen är som Nora beskriver varken levande eller död, och så ser jag bilderna från den stängda simhallen. Men vad är det nu när simhallen inte längre finns? Något kan inte vara mer eller mindre dött, är man död så är man död, men man kanske kan se det mer som en sjukdom. Först var den frisk, men tumörer i form av fukt växte hela tiden utan någons vetskap i och med misskötsel, sedan blev sjukdomen ett faktum. Det fick sin diagnos, det gick inte att bota, och sedan dog det när rivningen blev ett faktum. Det som finns kvar är historia, som en gravsten eller minnesplakett där information står, men utan plats för förändring. När jag använder informanternas minnen för analys i en akademisk uppsats förvandlas de från bara minnen till något annat; en historia. En historia om en plats och människorna som har upplevelser där, likt det som har skett med slottet. De spontana och föränderliga minnesbilderna omvandlas till fasta, oföränderliga historier om en simhall och tiden då den fanns. Jag gör upplevelserna till en ”sanning” om hur det var. Min uppsats kan ses som gravstenen för simhallen, eller kanske som, i skräckfilmstermer, en zombie då simhallen genom den här uppsatsen kommer till liv men aldrig riktigt lever, bara på något sätt existerar utan ett hjärta. Men å andra sidan kommer simhallen till liv genom min uppsats och Jörnmarks bilder, men som något annat och i en annan kontext, så att kalla den gravsten blir möjligtvis lite väl dystert. Uppsatsen kan bli min form av guldplakett.

Det här kapitlet har haft kulturarv som övergripande tema och började med en redogörelse för hur informanterna ser på kulturarv. Det var många olika svar, men några nyckelord är gammalt, historia och tradition. Dessa nyckelord kan ge både materiella och immateriella företeelser möjlighet att bli kulturarv enligt informanterna. Det ledde in på frågan om det finns något som inte har historia. I den diskussionen har jag använt mig av Pierre Noras begrepp minnesmiljöer och minnesplatser i ett försök att beskriva skillnader och likheter mellan minne och historia, och simhallens plats i det resonemanget.

5. Avslutande diskussion

En simhall eller ett badhus i allmänhet är en plats som många har en relation till. Hur den relationen ser ut varierar, och som informanternas minnen visar kan det ofta vara starka känslor som har upplevts där. Det är en speciellt plats eftersom nakenhet är en naturlig del i och med en simhalls funktion, och det är inte många platser i vårt samhälle där främlingar är nakna i varandras närvaro. Här finns också en av samhällets tydligaste uppdelningar mellan män och kvinnor eftersom omklädningsrummen är åtskilda, men åldersmässigt har det inte varit någon skillnad. Människor i alla åldrar delar omklädnings- och duschrum. På grund av dessa speciella förhållanden kan många starka upplevelser ha skett här, för med nakenhet är det möjligt att en osäkerhet tillkommer. Det har märkts i några av informanternas berättelser från simhallen att nakenheten har gjort att man känner sig mer sårbar och kanske lite generad. Generationsmässigt är det ingen skillnad i hur man minns simhallen, förutom små detaljer. De generationerna som mina informanter tillhör har båda upplevt simhallen, och de flesta minns att det skedde byten mellan omklädningsrummen. Det var lätt att gå fel om man inte tittade efter eller antog att det var likadant som förra gången man var där. Materialiteten har en inverkan på känslor och människors upplevelser, och simhallen med sin exteriör och interiör kan ses som en aktant, både när den fanns och efter sin rivning. Den betydde något för Finspång och invånarna. Jag ser det som att miljön och simhallen är icke-mänskliga aktanter som har agens, till exempel i minnena som informanterna har berättat för mig. Det är en kombination av mänskliga och icke-mänskliga element som gör det möjligt, och i linje med ANT kan de elementen ha lika mycket agens.

Så vad vill informanterna bevara respektive inte bevara, både i Finspång och mer allmänt? Det som ses som bevarandevärt skiljer sig åt mellan informanterna. Den personliga smaken spelar in här och informanterna har olika åsikter när det gäller vilken stil och tidsperiod de tycker bäst om, både i arkitektur och inredning. Om det är någon skillnad mellan generationerna är svårt att svara på, jag har inte kunnat identifiera några särskilda mönster. Endast en informant, Anton, 20, har nämnt 1960-tal i de här frågorna, och då som en charmig inredningsstil. Annars är det främst en ”gammal” stil som verkar uppskattas mest, men vad en gammal stil är för något skiljer sig också åt. Det beskrivs som allt mellan 1600-tal och 1950-tal beroende på vilken informant som är tillfrågad. Finspångs slott från 1600-talet är den byggnaden som alla informanter vill bevara och som de flesta skulle visa upp under en guidad tur av sin hemort. För att använda Birgitta Svenssons begrepp är Finspångs slott en kombination mellan affektions- och attraktionsvärden. I slottet finns lokala affektionsvärden och ses som en symbol för Finspångs utveckling och industrialisering. Samtidigt ägs det av ett av de största företagen på orten och används som kontor och hotell för företagets gäster, och det är därmed inte öppet för allmänheten. Slottet används som dragplåster och innehar ett attraktionsvärde. Men det är en plats som både blickar bakåt mot Finspångs historia samt framåt i och med att det dagligen används. De platserna som förekommer på informanternas guidade turer är sådana som betyder något för dem, med affektionsvärde. Oftast är det

positiva upplevelser men i ett fall negativa då Patrik, 20, vill visa den dåliga standarden i sin gymnasieskolas matsal. Däremot så verkar 1960- och 1970-talet vara epoker som man inte känner särskilt varmt för. Carina, 49, och Gunnar, 54, tycker dock att simhallen är en annan sak, den tyckte de om. Carina tror att det är mycket på grund av vilka minnen man har till byggnaden. Materialitet kan fungera som någon sorts upphängningsanordning för immateriella minnen, men även materiella minnen kan förstärkas av andra materiella ting. Bebyggelsen och den fysiska miljön ser jag i linje med ANT som aktanter som i det nätverket har agens. De är inte döda ting utan kan, liksom människor, inneha agens och påverka de mänskliga aktanterna. Många har nog varit med om att ett ting eller en plats kan påminna om alla möjliga saker, händelser, lukter och ljud. Materialitet kan bli samlingspunkter för känslor, vilket är tydligt i informanternas minnen från simhallen. Minnena från en händelse handlar alla om känslor, och minnena från hur simhallen såg ut berättar om känslor som sprucket trä, vinddrag från fönstren, kallt vatten och lukten av klor.

Men hur känner informanterna inför den rivna simhallen, är det något som engagerar dem? Trots att tidsperioden då simhallen var ifrån, 1960-tal, inte står högst i kurs hos informanterna så tycker några att det var synd att den revs. Men efter intervjuerna så upptäckte jag att det snarare var stängningen och misskötseln av simhallen som rörde upp känslor, inte just själva rivningen. I lokaltidningarnas artiklar som jag har tagit del av är det inte många artiklar som handlar om rivningen i jämförelse med hur det har varit genom åren om stängningen. En överhängande känsla är att det är svårt att acceptera det faktum att simhallen fick stå tom i sju år och förfalla. Lena och Gunnar tror att den generella uppfattningen är att det var ett tragiskt fall, och det säger även utvecklingschefen på kommunen. Byggnaden var ju inte så gammal heller. När den stängdes 2003 var den 36 år gammal och när den revs 2010 hade den stått där i 42 år. Jag tänker mig att tanken när man planerar och sedan uppför en byggnad är att den ska stå längre än 40 år. Informanterna har alla minnen från simhallen och har använt den, främst när de var yngre men den äldre generationen har också upplevt den på nytt tillsammans med sina barn.

När simhallen användes, innan alla skriverier och turer kring det, väckte det inte så mycket uppmärksamhet men gav en känsla av att det "alltid" hade funnits där för mina informanter som en naturlig del i centrala Finspång. När det sedan började storma kring simhallsärendet med försäljningar och rättegångar blev den igenbommade och senare vandaliserade simhallen en symbol för något som inte fungerade i samhället. I turerna som pågick mellan kommunen, den första intresserade köparen och sedan företaget som fick köpa marken är man som invånare ganska maktlös. Det som engagerar informanterna i det här ärendet uppfattar jag vara just hur det har skötts, eller missköts, men att själva simhallen inte är en byggnad som de saknar. I Finspång finns sen 2008 ett nytt äventyrsbadhus som informanterna framhäver som fräscht och lite dyrt, och som flera av dem skulle visa upp på sin guidade tur i orten. Två av mina åtta informanter har dock en annan inställning till det nya badhuset och bojkottar det i

olika grad. Rivningsfall kan vara händelser som ökar gemenskapen till orten och varandra, som man kan samlas kring. Simhallsärendet verkar till en början ha varit en sådan händelse i och med stängningen. Då oroades man för barnens simundervisning och liknande, och invånarna verkade vara eniga om att det absolut inte var bra att inte ha en simhall på orten. Men allt eftersom tiden gick och ett nytt badhus kom till så mattades de upprörda känslorna av och när det slutligen var dags för rivning var det inte många som reagerade. I min tolkning är stängningen av simhallen en större händelse än vad rivningen var, men båda påverkade informanterna på olika sätt. En rivning kan bli en nästan fysisk upplevelse då materialiteten som bär på minnen och känslor bokstavligen talas bort och försvinner, men simhallens rivning var väntad och det är svårt att motivera varför man inte skulle ha rivit en stängd, obrukbar, vandaliserad simhall. Stängningen var i det här fallet mer överraskande än rivningen och ingen av informanterna verkar ha sett några tecken på det dåliga skick som simhallen tydligen var i.

Hade simhallen kunnat få en plats i ett kulturarv? Kulturarvsbegreppet har varit den del som informanterna har haft svårast att förhålla sig till. Informanterna tänker främst på något äldre när vi pratar om kulturarv, men de flesta har också tänkt att det kan vara både något materiellt och immateriellt, som exempelvis gamla byggnader men även arbetet som har utförts där. Arbetet verkar vara en central del och gamla industrilokaler, glasbruket i Rejmyre och Hävla bruk har kommit upp som förslag på kulturarv. Flera av informanterna beskriver kulturarv som att man ska kunna följa utvecklingen från en punkt till en annan. Finspångs slott dyker upp som förslag på vad som kan ingå i begreppet. Anton, 20, beskriver hur han ser slottet som en symbol för hur Finspång blev industrialiserat och började tillverka kanoner. Jessica, 21, skrattar och beskriver det snarare som att slottet är en del av Finspångs kultur och eftersom det har stått där länge så är det ett arv, och tillsammans blir det kulturarv. Nyckelorden för kulturarv enligt mina informanter verkar vara gammalt, historia, tradition och att det ska ha betytt något för många människor. Det som inte är kulturarv kan förenklat beskrivas som motsatsen till det uppräknade ovan, något nytt som inte har betytt något för många människor, som inte har någon historia. Men finns det något som inte har en historia? Simhallen har inte en självklar plats i ett kulturarv enligt informanterna, antagligen på grund av sin i sammanhanget unga ålder och vilken tidsperiod den representerar. Det som mina informanter vill bevara, och som i förlängningen kan bli en del av ett kulturarv, är inte främst materiella och immateriella företeelser från den modernistiska eran. Förmodligen ligger det fortfarande för nära i tid för att uppskattas. 1950-talet är mer omtyckt och accepterat idag, vilket exempelvis kan ses i Kulturhusets stora fasadmålning inspirerad av den tiden. Om man vågar sig på att sitta in i framtiden så är det kanske 1960-talets tur snart. Det som informanterna vill bevara är något med historia och ålder, oavsett vilken generation de själva tillhör, och simhallen har inte en given plats där. Några informanter har talat om minnen från äldre arbetsplatser som bevarandevärda, men ser inte sina egna minnen som något som ger simhallen en historia som kan vara värd att berätta. Är finspångsbarnas åsikter representativa

för en större grupp i Sverige? Det är svårt att svara på, men det är möjligt. Genom Jan Jörnmarks hemsida med bilder från många övergivna platser fann jag ett fall som liknar simhallsärendet i Finspång. Simanläggningen Broängsbadet i Kristinehamn, byggt 1964 och stängt 2010. Det liknar Finspångs simhall mycket i utseendet, och även andra komponenter stämmer överens: småstad, modernistisk byggnad, nytt badhus på gång. Broängsbadet är nu hotat av rivning, något som många verkar sätta sig emot vilket syns i att det exempelvis ligger på Byggnadsvårdsföreningens Gula lista över hotade miljöer (Byggnadsvårdsföreningens hemsida). Det blir spännande att följa utvecklingen i det här ärendet eftersom det är så jämförbart med simhallsärendet i Finspång. Eftersom Broängsbadsfallet är relativt nytt kan det visa på att attityderna till bebyggelse från 1960-talet är att det inte sitter inne på värden som är viktiga att bevara. Än. Det finns likheter mellan dagens attityder till modernismens bebyggelse och hur man såg på industrins lämningar under mitten av 1900-talet; som något som är för ungt och oestetiskt för att vara värt att bevara.

Materialiteten är närvarande i hela uppsatsen då det främst är bebyggelse som diskuteras, bland andra simhallen och slottet. Att materialiteten har en viktig roll och innehar agens är något som funnits löpande i alla kapitel, och den inställningen är inte helt självklar. Att ifrågasätta huruvida människan är det enda agerande subjektet är ett spännande förhållningssätt som gör att icke-mänskliga aktanter, som i det här fallet byggnader, får en helt ny roll. I bevarande- och kulturarvsfrågor är det många gånger materialitet som behandlas, men oftast utifrån tanken att det är människan som påverkar och bestämmer. Hur hade besluten om bevarande sett ut om det fanns en större öppenhet för hur materialiteten agerar, och materialitet inte sågs som underordnad människan? Kanske skulle tankar om ekonomi och utveckling få samsas med känslor och minnen som materialiteten ger utlopp för.

Nu när simhallen inte längre finns är det svårt att kategorisera den, är den materiell eller immateriell? Innan den revs var den helt klart materiell i och med att den fanns där, fysiskt. Idag byggs en ny byggnad på platsen där simhallen stod. För en utomstående betyder den nya kontorsbyggnaden kanske ingenting, inget finns längre som minner om att en simhall har stått där förut. Men för en finspångsbo kan kontorsbyggnaden vara en aktant som bär på så mycket mer och hela tiden påminner om simhallen. Simhallen har blivit ett immateriellt minne som kan komma till liv genom exempelvis den här kontorsbyggnaden, eller genom exempelvis guldplaketterna på det nya badhuset som inte låter oss glömma simhallen som ledde fram till Barons och Arvidssons framgångar i OS 1980. Simhallen blir idag ett immateriellt minne som i sin tur bär på andra immateriella minnen. Men under den tid den stod där var den materiell, och kan då ha burit på både materiella och immateriella minnen. Minne och materialitet är tätt sammanknutna då materialitet, som nämnts ovan, kan ses som något att fästa sina minnen vid. Det samma gäller historia, som här ses som en relativt fast ”sanning” som är skapad av till exempel minnen. Historia kan också fästas vid materiella ting. Om vi återgår till guldplaketterna så är både minne och historia knutet till dem, dels personliga minnen från

simhallen och bad i allmänhet, dels en ”sanning” om Barons och Arvidssons framgångssaga och allt runt det som vi nödvändigtvis inte behöver ha upplevt själva.

Den här fysiska uppsatsen gör det immateriella minnet simhallen till historia, eller för att arbeta med Noras begrepp så går simhallen från en minnesmiljö med levande minnen till en minnesplats med en fast historia. Informanternas minnen har blivit nedtecknade och analyserade och övergår från en levande, flytande och personlig form till en fast form, historia, som tillhör alla och ingen. Kanske kan uppsatsen ses som simhallens gravsten, eller som en guldplakett för att inte göra det så dystert utan mer som en hyllning.

Bevarande- och kulturarvsfrågor är ständigt aktuella. Vad som ska bevaras och inte måste ses utifrån en mängd perspektiv, och tanken bör vara att alla grupper i samhället ska känna sig delaktiga och representerade i kulturarvet. Det jag tycker att man bör uppmärksamma mer är folkets röst och det är det som jag vill göra med den här uppsatsen, om än i liten skala. Mina informanter tror inte att man som enskild person i dagsläget kan påverka vad som bevaras. Möjligtvis går det att diskutera med de som bestämmer, men om beslutet redan är taget så är uppfattningen att det inte finns så mycket att göra åt det.

Simhallen blir i min uppsats en plats där frågor om bevarande, materialitet, kulturarv, minne och historia möts och sätts i relation till varandra. Materialitet är närvarande i alla de andra begreppen som en sammanbindande länk. Det är möjligt att materialiteten sitter inne på delar av svaren i bevarande- och kulturarvsfrågor om vi ser den som bestående av icke-mänskliga aktanter med lika mycket agens som de mänskliga och är öppna för dess inverkan på oss.

Källor

Intervjuer

Jessika, född 1990

Personlig assistent samt vikarie på korttidshem för handikappade och på dagis

Intervjun utförd 111114

Nadja, född 1989

Sjukskriven och arbetstränar

Intervjun utförd 111114

Anton, född 1991

Lärovikarie

Intervjun utförd 111116

Carina, född 1962

Undersköterska på ett äldreboende

Intervjun utförd 111116

Gunnar, född 1957

Affärsbiträde

Intervjun utförd 111117

Lena, född 1954

Arbetsterapeut

Intervjun utförd 111117

Patrik, född 1991

Lärovikarie samt ibland på ett handikappboende

Intervjun utförd 111118

Tim, född 1963

Arbetar med interndistribution på ett industriföretag

Intervjun utförd 111124

Hans Lindberg

Utvecklingschef

Intervjun utförd 111115

Intervjuerna förvaras hos författaren.

Tryckta källor

- Alzén, Annika 1996: *Fabriken som kulturarv – Frågan om industrilandskapets bevarande i Norrköping 1950-1985*. Symposion, Stockholm.
- Alzén, Annika och Burell, Birgitta 2005: *Otydligt. Otymligt. Otaligt. Det industriella kulturarvets utmaningar*. Carlssons, Stockholm.
- Aronsson, Peter red. 2005: *Kulturarvens gränser – Komparativa perspektiv*. Arkipelag, Göteborg.
- Ehn, Billy och Klein, Barbro 1994: *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Carlssons, Stockholm.
- Jönsson, Lars-Eric och Svensson, Birgitta 2005: *I industrisamhällets slagskugga – Om problematiska kulturarv*. Carlssons, Stockholm.
- Jörnmark, Jan 2007: *Övergivna platser*. Historiska media, Lund.
- Jörnmark, Jan 2008: *Övergivna platser två*. Historiska media, Lund.
- Latour, Bruno 1999: *Pandora's hope – Essays on the Reality of Science Studies*. Harvard University Press, Cambridge.
- Saltzman, Katarina 2008: *Nätverksetnologi – en inledning*. I: Ljusgården nr 21 Nätverksetnologi. Meddelanden från Etnologiska institutionen, Göteborg.
- Minnesskrift *Badhuset i Finspong 1906-1966*, 1967.
- Nora, Pierre 1989: *Mellan minne och historia*. I: Nationens röst – texter om nationalismens teori och praktik, red. Sörlin, Sverker. SNS Förlag, Stockholm.
- Ronström, Owe 2007: *Kulturarvspolitik - Visby. Från sliten småstad till medeltidsikon*. Carlssons, Stockholm.
- Östergötlands länsmuseum 2010: *Modernismens bebyggelse i Finspångs kommun*

Internet

- Byggnadsvårdsföreningens hemsida <http://www.byggnadsvard.se/gula-listan/kristinehamn-bro%C3%A4ngsbadet>, hämtat 120106.
- Finspång – ett 1900-tal: 1 <http://www2.finspong.se/1900/miljo/11simhall.htm>, hämtat 111115.
- Finspång – ett 1900-tal: 2 <http://www2.finspong.se/1900/miljo/17simhall.htm>, hämtat 111115.
- Finspångs kommuns hemsida <http://www.finspang.se/Kultur-och-fritid/Nyheter/2011/Invigningsvecka-pa-Kulturhuset-Finspang/>, hämtat 111130.
- Finspångs slotts hemsida <http://www.finspangsslott.se/se/01-hotellinformation/index.htm>, hämtat 111215.
- Folkbladet 2003-03-08 <http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?articleid=2730343>, hämtat 111120.
- Folkbladet 2003-04-16 <http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?articleid=2733551>, hämtat 111120.
- Folkbladet 2004-10-07 <http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?articleid=2792206>, hämtat 111120.
- Folkbladet 2004-11-30 <http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?articleid=2799088>, hämtat 111120.

Folkbladet 2006-02-07 <http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?articleid=2621890>, hämtat 111120.

Folkbladet 2006-04-20 <http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?articleid=2636762>, hämtat 120104.

Folkbladet 2006-09-07 <http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?articleid=2656855>, hämtat 111120.

Folkbladet 2007-02-06 <http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?articleid=2677154>, hämtat 111120.

Folkbladet 2009-06-27 <http://www.folkbladet.se/nyheter/finspang/default.aspx?articleid=4923386>, hämtat 111120.

Folkbladet 2009-10-10 <http://www.folkbladet.se/nyheter/finspang/default.aspx?articleid=5002298>, hämtat 111120.

Folkbladet 2009-10-17 <http://www.folkbladet.se/nyheter/finspang/default.aspx?articleid=5009137>, hämtat 111120.

Jan Jörnmarks hemsida http://jornmark.se/places_photo.aspx?placeid=176&Photonumber=002&lang=, hämtat 111220.

Medleys hemsida <http://www.medley.se/arena-grosvad/priser>, hämtat 111205.

NT 2006-01-18 <http://www.nt.se/nyheter/artikel.aspx?articleid=121865>, hämtat 111125.

NT 2006-09-08 <http://www.nt.se/nyheter/artikel.aspx?articleid=154175>, hämtat 111125.

NT 2007-05-17 <http://www.nt.se/nyheter/artikel.aspx?articleid=383759>, hämtat 111125.

NT 2007-07-04 <http://www.nt.se/nyheter/artikel.aspx?articleid=904518>, hämtat 111125.

NT 2008-07-23 <http://www.nt.se/nyheter/artikel.aspx?articleid=3977332>, hämtat 111125.

Bilaga 1

Frågelista till informanter

Persondata:

Namn, ålder, kontaktuppgifter

Berätta lite om din familj.

Hur länge har du bott i Finspång? Uppväxt här/inflyttad?

Har du bott i Finspång hela tiden? Om inte, varför flyttade du? Varför kom du tillbaka?

Yrkesliv:

Vad arbetar du med? (Alternativt vad studerar du?) Är det i Finspång?

Har du arbetat på någon annan ort? Har du arbetat med något annat tidigare?

Hur ser en vanlig arbetsdag ut?

Har du gått i skola i Finspång? Under vilka perioder har du studerat?

Vad finns det för fördelar och nackdelar med ditt arbete?

Finspång och lokal identitet:

Hur trivs du i Finspång? Varför bra/varför inte bra?

Hur tycker du att Finspång är idag jämfört med tidigare? (Barndom, inflyttad)

Hur skulle du beskriva Finspång för någon som aldrig har varit här?

Hur tänker du kring termen finspångare? Vad är det?

Hur upplever du att människor uppfattar finspångare?

Hur känner du själv inför det? Finns det något man är stolt över? Något som man skäms över? (Vill man komma ifrån Finspång, eller komma från Finspång?)

Tycker du att bebyggelse påverkar hur man känner för en ort? Spelar den fysiska miljön stor roll?

Finns det något område som du tycker om mer än något annat? Varför/varför inte?

Finspångs bebyggelse:

Vilken är Finspångs finaste byggnad? Vilken skulle du vilja bevara/ ha kvar? Varför/varför inte?

Finns det någon byggnad som du tycker skulle kunna tas bort? Varför/varför inte?

Berätta vilka platser du skulle visa för en turist/någon som inte har varit här. Varför dessa?

Finns det någon byggnad som du känner representerar Finspång? Vilken och varför/varför inte?

Finns det något som saknas i Finspång, både när det gäller arkitektur och mer allmänt i den fysiska miljön? Exemplifiera.

Finspångs badhus:

Kommer du ihåg det gamla badhuset? Vet du vilken tid det var ifrån?

(För föräldragenerationen: minns du när badhuset var nytt?)

Minns du hur mycket det kostade att gå in och bada?

Kan du berätta ett minne från badhuset?

Kan du beskriva hur det såg ut? (Vilka ord används för att beskriva det?)

Hur upplevde du badhuset? (Modernt/omodernt? Funktionellt? Fult/fint? Bra/dåligt?)

Vad tycker du om att det revs? Varför tror du att det revs, bakomliggande orsaker?

Vad upplever du att andra tyckte om rivningen?

Hur mycket använde du badhuset? Hur använde du det? (Simskola, bad, motion etc)

Vad tycker du om det nya badhuset, Arena Grosvad? Vad är inträdet där?

Vad finns det för fördelar och nackdelar med det nya badhuset? Jämfört med det gamla?

Bevarande:

Vilken tidsperiod, främst inom arkitektur men även mer allmänt, tycker du bäst om? Varför?

Beskriv, exemplifiera.

Vilken tidsperiod tycker du sämst om? Varför? Beskriv, exemplifiera.

Är det någon skillnad mellan vilka tidsperioder du gillar och ogillar när det gäller till exempel inredning jämfört med arkitektur?

Brukar du reflektera över när det rivs och byggs nytt på orten? Positivt/negativt? Engagerar det dig?

Hur uppfattar du upprustningar av byggnader, som t ex Folkets hus – Kulturens hus?

Positivt/negativt?

Vad uppfattar du att man väljer att bevara? (Folkligt – statligt)

Hur mycket tror du att du som enskild person skulle kunna påverka när det gäller bevarande?

Var skulle du vända dig?

Kulturarvsbegreppet:

Vad tänker du på när du hör ordet kulturarv? Hur skulle du beskriva något som är kulturarv?

Är kulturarv ett begrepp som du har stött på? I vilket sammanhang i så fall?

Vad i Finspång skulle kunna passa in som kulturarv? Finns det något som gör det?

Bilaga 2

Frågelista till utvecklingschefen

Persondata:

Namn, ålder, kontaktuppgifter

Yrkestitel. Vad innebär det att vara utvecklingschef? Hur länge har du varit det?

Finspångs badhus:

Vem ägde badhuset?

När började man inse att det inte längre höll måttet som badhus? Vad hände?

Försökte man rädda det?

Hur har renoverandet sett ut under åren? Bevarat/tagit bort detaljer?

När tog man beslutet att försöka sälja det?

Fanns det några spekulanter?

När blev det klart att det skulle rivas?

Fanns det funderingar på att göra om det till en annan verksamhet, fast behålla byggnaden?

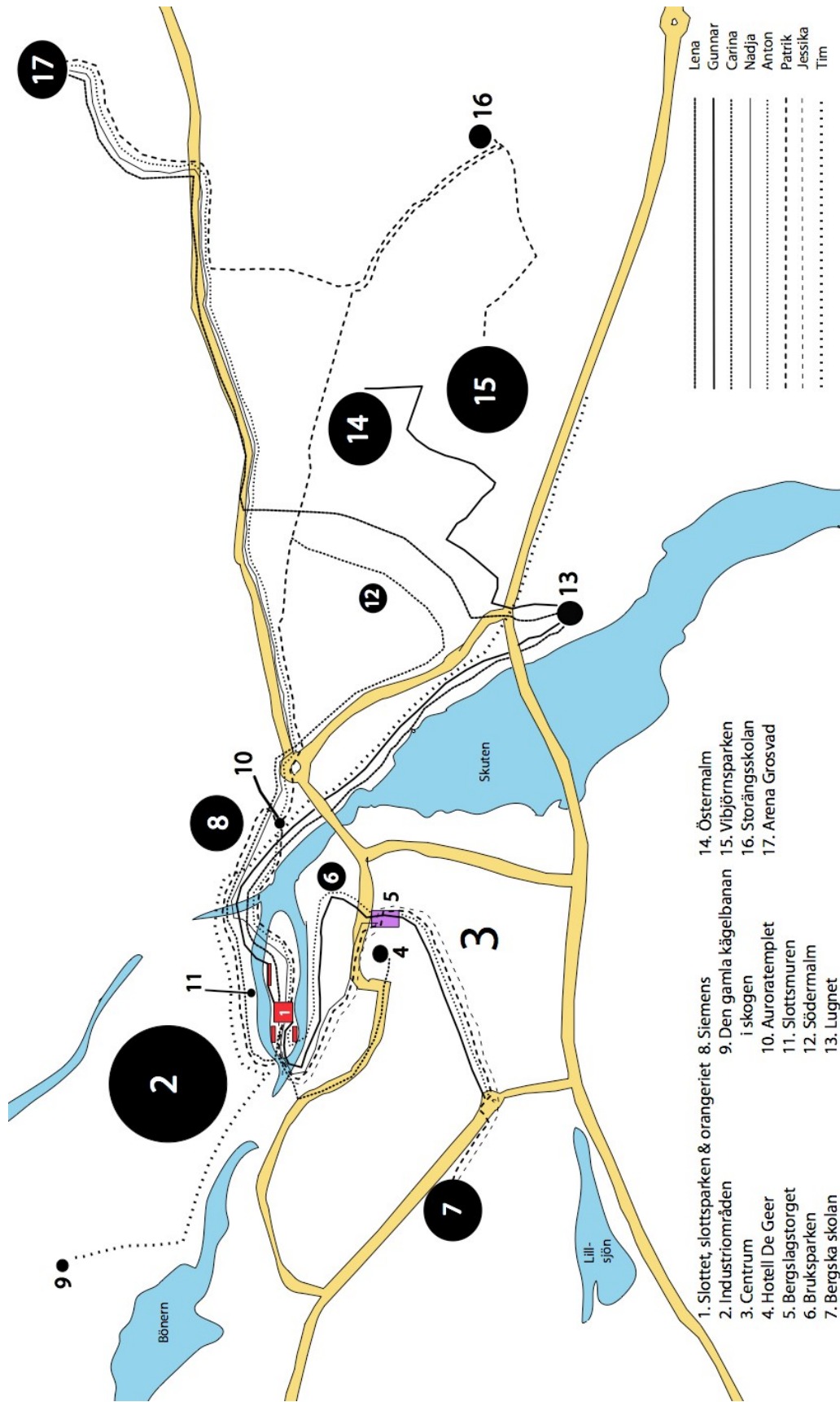
Fanns det någon opinion mot säljning?

Fanns det någon opinion mot rivning?

Var man medveten om inventeringen av modernistisk bebyggelse som Läns museet gjorde?
(Publicerad på kommunens hemsida 2010-09-10, rivningen startade i december 2010)

Har det funnits något liknande fall?

Bilaga 3

I slutet av 2010 rivs Finspångs simhall. Den stod färdig 1967 och såg i princip likadan ut fram till att den stängdes på grund av sitt dåliga skick. Simhallen var bara 36 år gammal när det stängdes för att aldrig mer öppna igen, och det tog sedan sju år innan den revs. Samtidigt görs Folkets hus om till Kulturhuset och får i och med det en 1950-talsinspirerad fasadmålning. Varför bevarades inte simhallen, som var en representant för 1960-talet?

Simhallen är i uppsatsen en plats där flera centrala teman möts, så som bevarande, kulturarv, materialitet, minne och historia. Genom intervjuer med finspångsbor undersöks frågor i dessa teman med syftet att få veta hur finspångsbor ser på bevarande av bebyggelse i sin bostadsort. Informanternas minnen analyseras i förhållande till bilder av den övergivna simhallen och vilka likheter och skillnader det finns i minnen respektive en fotografs syn på det. Kulturarv är också en stor del av uppsatsen. Vad ingår där enligt informanterna, och vad lämnas utanför? Har simhallen en plats i ett kulturarv? Övergripande i kapitlena är materialitetens inverkan på de olika begreppen kulturarv, bevarande, minne och historia. Den här uppsatsen ämnar att genom intervjuer med finspångsbor även kunna synliggöra större mönster i frågor om vad som ses som bevarandevärdt och ingår i ett kulturarv.